

DRUŠTVENO ODGOVORNO POSLOVANJE - NA PRIMJERU FINANCIJSKIH INSTITUCIJA U SD ŽUPANIJI

Laporta, Bruna

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:754630>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-25**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD

**DRUŠTVENO ODGOVORNO POSLOVANJE –
NA PRIMJERU FINANCIJSKIH INSTITUCIJA U
SD ŽUPANIJI**

Mentor:
prof. dr. sc. Želimir Dulčić

Student:
Bruna Laporta

Split, ožujak, 2016.

SADRŽAJ

1. UVOD	4
1.1. Definicija problema	4
1.2. Cilj rada	5
1.3. Metode rada	5
1.4. Struktura rada	5
2. TEORIJSKE ODREDNICE DOP-a	7
2.1. Definicija DOP-a	7
2.2. Dionici DOP-a	12
2.3 Kritika koncepta DOP-a	12
2.4. Područja DOP-a	13
2.4.1 Ekonomska održivost	14
2.4.2. Opredijeljenost poduzeća za stratešku primjenu održivog razvoja i DOP-a	15
2.4.3. Radna okolina	16
2.4.3.1. Odgovorna politika zapošljavanja	16
2.4.3.2. Odgovarajuće plaće i beneficije – vrednovanje rada	16
2.4.3.3 Ulaganje u obrazovanje i zaposlenost	17
2.4.3.4. Kvaliteta i sigurnost radnih uvjeta	17
2.4.3.5. Suradnička organizacijska klima	18
2.4.3.6. Ljudska prava	18
2.4.4. Zaštita okoliša	21
2.4.5. Odnosi na tržištu	21
2.4.6. Ulaganje u zajednicu	23
2.4.7. Norme u DOP-u	23
2.5. DOP u Hrvatskoj	25
2.5.1. Mehanizmi za poticanje DOP-a u Republici Hrvatskoj	26
3. KONCEPT POSLOVANJA FINANCIJSKIH INSTITUCIJA	27
3.1. Središnja banka	28
3.2. Depozitne kreditne institucije	29
3.2.1. Banke	29
3.2.2. Depozitne štedne institucije	33
3.2.2.1. Stambene štedionice	33
3.2.2.2. Kreditne unije	34
3.2.2.3. Štedne banke	35
3.3. Nedepozitne financijske institucije	35
3.3.1. Osiguravajuća društva	35

3.4. Ostale mješovite financijske institucije	36
3.4.1. Leasing društva.....	36
4. PRIMJENA DOP-a NA PRIMJERU FINACIJSKIH INSTITUCIJA.....	38
4.1. OTP banka	38
4.2. Croatia osiguranje	40
4.3. PBZ i PBZ leasing.....	41
4.4. Erste & Steiermarkische Bank d.d.	43
4.5. Metodologija istraživanja	43
4.5.1. Analiza podataka i interpretacija rezultata	44
5. ZAKLJUČAK	50
6. LITERATURA	52
7. POPIS TABLICA, SLIKA I GRAFIKONA	54

1. UVOD

1.1. Definicija problema

Osnivanje korporacija koje su nositelji današnjeg ekonomskog razvoja, uspostavili su monarsi s namjerom da služe javnom dobru i interesima države. Prvotne korporacije su bile produžene ruke vlade čija je primarna uloga bila obavljati funkcije za koje vlada nije imala potrebne resurse. Do 1800-ih godina korporacije su smatrane organizacijama koje služe javnom dobru.

S vremenom su vlade sve više iskorištavale korporacije za poticanje rasta, dajući im više beneficija i umanjujući ograničenja kao što su vremensko ograničenje trajanja korporacije, neograničena odgovornost dioničara za dugove itd.

Početak modernih korporacija započeo je procesom prosvjetiteljstva kada se zapadna misao počela baviti osnovnim operacijama potrebnim za preživljavanje i za život društva. Ovakav početak korporacija dogodio se uglavnom prema privatnoj inicijativi i privatnom poduzetništvu pojedinaca. Moći poslovnog sektora najviše je pridonio procvat tržišnog liberalizma i njegovo inzistiranje na oslobađajućoj moći tržišta da stvori prosperitet, stabilnost i slobodu u 19. stoljeću.

Nakon 2. svjetskog rata kapitalističke zemlje primijenile su novi institucionalni okvir koji je potaknuo razvoj međunarodne trgovine i investicija, kao posljedica toga uslijedilo je razdoblje ekonomske ekspanzije koje je trajalo gotovo pola stoljeća i bilo temelj nastanka i razvoja većine transnacionalnih kompanija.

Globalizacija je dovela do toga da niti jedna država ili institucija nema mogućnosti ni snage kontrolirati zakone tržišta kao ni eksternalije koje nastaju kao posljedica tržišnog poslovanja. Posljednje desetljeće je obilježeno deregulacijom poslovnih procesa koja je znatno reducirala rizik za pojedince koji ulaze u poslovne procese, ali je povećala nesigurnost i rizike povezane s međunarodnim kapitalom.

Neoliberalizam 80-ih godina postavio je temelje klime u kojoj su multinacionalne korporacije mogle slobodnije poslovati što je pridonijelo velikom prosperitetu tih korporacija ali je imalo i svoju cijenu učinka na društvo i okoliš.

Nezaobilazna je rečenica poznatog američkog ekonomista Milтона Friedmana, „Business of business is bussiness“, koja implicira da je jedina funkcija i odgovornost poduzeća da stvaraju dobit, a ako dobro rade svoj posao, dobrobit će se putem isplate plaća i plaćanja drugih davanja, kao što su porezi, preliti na ostatak društva.

Međunarodne korporacije danas predstavljaju neke od najjačih ekonomskih organizacija na svijetu i njihova je moć prerasla mogućnost kontrole postojećih mehanizama koji su na raspolaganju nacionalnim vladama. Zbog slučajeva okolišnih incidenata, iscrpljivanja obnovljivih i neobnovljivih resursa kao i ugrožavanja ljudskih i radnih prava pojavili su se sve mnogobrojniji zahtjevi za učinkovitijom kontrolom poslovanja privatnog sektora općenito. U ovom kontekstu širi se percepcija važnosti društveno odgovornog poslovanja (dalje u tekstu: DOP).

1.2.Cilj rada

Cilj rada je ukazati na pozitivan utjecaj DOP-a općenito, te njegov utjecaj na poslovanje financijskih institucija u Splitsko - Dalmatinskoj županiji. Primjer koncepta kojeg primjenjuju financijske institucije u SD županiji biti će prikazan u četvrtom poglavlju ovog rada na primjeru osiguravajućeg društva, komercijalne banke, leasing društva, te štedionice. Također je provedeno i anketno ispitivanje kako bi se provjerila upoznatost ispitanika s pojmovima održivog razvoja i DOP.

1.3.Metode rada

Prilikom izrade ovog rada koristile su se metode deskripcije, analize, komparacije, anketnog upitnika, također je korištena metoda proučavanja sekundarnih podataka to jest dostupne literature (navedeno u popisu literature) i internetskih izvora iz područja DOP-a i financijskih institucija. U strukturi empirijskog dijela rada korišten je anketni upitnik kojeg su ispunjavali korisnici internetske društvene mreže Facebook. Anketa se sastoji od dva dijela i 11 jednostavnih pitanja. U prvom dijelu ankete se utvrđuju demografska obilježja ispitanika, a u drugom dijelu upoznatost ispitanika s pojmovima održivog razvoja i DOP-a.

1.4.Struktura rada

Rad se sastoji od pet cjelina. Prva cjelina prikazuje uvodna razmatranja, druga cjelina se odnosi na teorijske odrednice DOP-a u kojima je detaljno opisan koncept DOP-a sa svim

njegovim obilježjima i aspektima te načinima na koje poduzeće može uspješno provoditi koncept DOP-a. U trećoj cjelini je detaljno razrađen koncept poslovanja financijskih institucija. Četvrta cjelina se odnosi na primjenu DOP-a na primjerima financijskih institucija koje se nalaze na području SD županije, unutar koje su se analizirali prikupljeni podaci i interpretirali rezultati provedenog ispitivanja, a peta zadnja cjelina, odnosi se na zaključna razmatranja studenta.

2. TEORIJSKE ODREDNICE DOP-a

2.1. Definicija DOP-a

Koncept DOP-a se može uočiti i u vrijeme pojave prvih korporacija, kada se od upravitelja očekivalo da vođenje korporacije uskladi sa svojim moralnim načelima, te da poslovanje korporacije ne čini loše okolini i društvu. Vlasnici poduzeća pomagali su društvu najčešće kroz financiranje gradnje stanova, škola, bolnica, muzeja, a za što su bili i porezno poticani. Mnoge javne građevine u velikim svjetskim gradovima, nastale su upravo donacijama poduzeća.

Svoj današnji oblik koncept DOP-a počinje dobivati u drugoj polovici 20. stoljeća, a jedan od pokretača razmišljanja o ovom konceptu je Rachel Carson sa svojom knjigom *Tiho proljeće* iz 1962. godine u kojoj primjećuje negativne promjene u okolišu kao posljedicu industrijalizacije koja je dovela do nekontrolirane uporabe pesticida i herbicida.

U knjizi *Granice rasta* iz 1972. godine koju je objavio Rimski klub prvi put je spomenut problem ekonomskog rasta koji bi trebao imati ograničenja jer će inače posljedice biti nesagledive. Rasprave koje je vodio Rimski klub su preteča definiranja pojma održivog razvoja i DOP-a. Pretpostavili su da će se granice održivosti dostići za otprilike stotinu godina, a rezultat toga će biti iznenadni nekontrolirani pad u populaciji i zaposlenosti.

Rimski klub neprofitna je nevladina organizacija intelektualaca različitih profila koji se zajednički bore za rješavanje gorućih političkih, socijalnih, ekonomskih, tehnoloških i drugih problema koji prelaze nacionalnu razinu.¹

Prekomjerna potrošnja obnovljivih i neobnovljivih resursa dovela je do pojačanog razmišljanja o utjecaju čovjeka i njegovih gospodarskih aktivnosti na prirodu, zdravlje čovjeka i mogućnost budućih generacija da imaju iste uvjete za život kao i današnje generacije.

Na Samitu o Zemlji održanom u Rio de Janeiru 1992. godine predloženo je da bi za dugoročan opstanak i prosperitet čovječanstva trebalo težiti održivom razvoju.

¹ Matešić M.; Društveno odgovorno poslovanje, VPŠ Libertas, Zagreb, 2015., str. 7.

Tako je nastala sintagma održivog razvoja koji je definiran kao „razvoj koji zadovoljava današnje potrebe ne ugrožavajući pritom mogućnost budućim generacijama da zadovolje svoje potrebe“.²

Tablica 1: Evolucija koncepta društvene odgovornosti

Period- vrijeme	Naziv faze	Suština- fokus menadžera
Od industrijske revolucije do 30-tih godina XX stoljeća	Maksimiziranje profita	Ekonomski interesi; Sve akcije, aktivnosti i odluke menadžera usmjerene su ka ostvarivanju osnovne ciljne funkcije- maksimiziranje profita poslovnog sistema
Od 30-tih godina (vremena velike ekonomske krize pa do 60-tih godina XX stoljeća	Menadžment povjerenja	Briga menadžera za zaposlene, potrošače i društvo sve dok štite interese vlasnika
Od 60-tih godina do 90-tih godina XX stoljeća	Aktivizam	Pitanja jednakosti u zapošljavanju, zaštita čovjekove okoline, konzumerizam i sl.
Posljednja decenija XX i početak XXI stoljeća	Društvena osjetljivost	Sposobnost da se efektivno i efikasno ostvaruju zahtjevi društvene odgovornosti; Menadžeri razvijaju procese odlučivanja gdje se anticipiraju reakcije okruženja i uvažavaju socijalne i društvene vrijednosti (proaktivno djelovanje).

Izvor: Kurtić, A., Društvena odgovornost – Novi svjetski pokret i poslovni imperativ savremenog menadžmenta, Tranzicija, Vol. 11, No. 23-24, 2009.

U najširem smislu društvena odgovornost poduzeća odnosi se na utjecaj poduzeća na društvo te ulogu gospodarstva u održivom razvoju.³ Ali same definicije se razlikuju od organizacije do organizacije i u ovisnosti o pojedinačnom kontekstu (zemlja, gospodarski sektor, vrsta i veličina tvrtke, vlasnička struktura, itd.). Jedna je stvar ista za sve one koji djeluju na području DOP-a, a to je da sva takva poduzeća preuzimaju odgovornost za svoje aktivnosti koje

² Matešić M.; Društveno odgovorno poslovanje, VPŠ Libertas, Zagreb, 2015., str. 9.

³ Kotler, P. i Lee, N.: „Društveno odgovorno poslovanje“, M.E.P. d.o.o., Zagreb, travanj, 2009.god., str.14.

nadilaze sferu isključivo profitnih interesa. Nekoliko različitih definicija organizacija koje djeluju na području DOP-a:

- **Organizacija Business for Social Responsibility** (BSR; Poslovni savjet za društvenu odgovornost) tumači DOP kao „postizanje komercijalnog uspjeha tako da se poštuju etičke vrijednosti, ljudi, zajednice i prirodni okoliš“.
- **Organizacija International Business Leaders Forum** (IBLF) DOP shvaća kao primicanje odgovorne prakse u gospodarstvu koja gospodarstvu i društvu koristi te olakšava ostvarenje društvenoga, gospodarskog, ekološki održivog razvoja maksimirajući pozitivan utjecaj gospodarstva na društvo uz istovremeno svođenje negativnih učinaka na minimum.
- **Organizacija World Business Council for Sustainable Development** (WBCSD; Svjetski poslovni savjet za održivi razvoj) definira DOP kao „opredijeljenost gospodarstva da pridonosi održivom gospodarskom razvoju, radeći sa zaposlenicima, njihovim obiteljima, lokalnom zajednicom i cjelokupnim društvom na unapređenju kvalitete života.“⁴

U svojoj Strategiji DOP-a za razdoblje 2011. godine – 2014. godine Europska komisija objavila je posljednju, najnoviju definiciju DOP-a koja glasi „odgovornost poduzeća za svoj utjecaj na društvo“. Mnogi dokumenti Europske unije potiču primjenu DOP-a kao oblik samokontrole i samouređenja poslovnih organizacija kojima je cilj stvarati novu vrijednost uz minimalnu štetu za okoliš te maksimalne koristi za društvo.⁵

Prihvaćajući principe DOP-a poduzeća prihvaćaju obvezu donošenja odluka na temelju pristupa koji u obzir ne uzima samo čimbenike vezane za stjecanje profita nego se bave i tekućim pitanjima kao što su održivost, ljudska prava, te dugotrajan društveni i okolišni prosperitet.

Norma ISO 26 000 za društvenu odgovornost kaže da je održivi razvoj proces cijelog društva, a poslovni sektor u njemu sudjeluje primjenom DOP-a.

⁴ Škrabalo M., Bagić A., Naračić L.: „Pregled društvene odgovornosti poduzeća u Hrvatskoj“, Kratis, Zagreb, veljača 2004., str.11.

⁵ Matešić M.; Društveno odgovorno poslovanje, VPŠ Libertas, Zagreb, 2015., str. 9.

Kao prednosti društvene odgovornosti poduzeća ističu se :⁶

1. Viši financijski rezultat
2. Smanjenje operativnih troškova
3. Povećanje ugleda poduzeća
4. Povećanje prodaje i veća lojalnost kupaca
5. Povećanje proizvodnosti i kvalitete
6. Bolja privlačnost tvrtke i veća lojalnost zaposlenih
7. Smanjivanje pravnog nadzora
8. Bolji pristup kapitalu

Fisher (2004.) postavlja pitanje učestalog izjednačavanja termina društvene odgovornosti i poslovne etike, te sažima dosadašnje spoznaje o povezanosti ovih pojmova u literaturi u četiri skupine zaključaka:

1. društvena odgovornost je etika u organizacijskom kontekstu,
2. društvena odgovornost usredotočena je na utjecaj (posljedice) koji poslovne aktivnosti imaju na društvo, dok etika tangira pitanja o vođenju zaposlenika organizacije,
3. društvena odgovornost i etika nisu povezani koncepti,
4. društvena odgovornost ima različite dimenzije od kojih je jedna i etika.

S obzirom na proturječnosti u korištenju ovim terminima od strane brojnih autora, koji obično zagovaraju jednu od prve tri skupine zaključaka, četvrta skupina najprihvatljivija je u raspravi o istovjetnosti pojma društvene odgovornosti i etike.⁷

Fisher (2004, str. 392) navodi da stupanj društvene odgovornosti pojedine organizacije može biti kategoriziran kao:

1. društveno ometanje (opstrukcijsko ponašanje organizacije ili društvena neodgovornost),
2. društvena obveza (defenzivno ili obrambeno ponašanje organizacije),
3. odgovor na društvena pitanja (ponašanje organizacije šire je od udovoljavanja zakonskim i osnovnim etičkim normama te ekonomskim očekivanjima),

⁶ Imprić –Jurić, S.: Norma o društvenoj odgovornosti tvrtke, Državni zavod za normizaciju i mjeriteljstvo, 2002., br. 10-12., str. 188-189.

⁷ Kundid, A., Društveno odgovorno poslovanje banaka u Republici Hrvatskoj, Ekonomska misao i praksa 2012.,br. 2., str. 500.

4. društveni doprinos (proaktivna strategija društvene odgovornosti).

Prema Zadeku, Raynardu i Olivieri društvena odgovornost poduzeća prošla je kroz nekoliko razvojnih faza. Sljedeća tablica daje prikaz spomenute klasifikacije

Tablica 2: Faze razvoja društvene odgovornosti – razina poduzeća

Naziv faze	Fokus poduzeća
Defanzivna	Poriče praksu, rezultate i odgovornost. Bori se cijelo vrijeme.
Popustljiva	Prihvatanje odgovornosti koja se bazira na plaćanju troškova.
Upravljačka	Uključivanje etičkih, socijalnih i ekoloških dimenzija u sržne poslovne aktivnosti.
Strateška	Integracija etičkih, socijalnih i ekoloških dimenzija poslovanja u sržne poslovne strategije
Civilna	Promocija šire industrijske percepcije i društvene odgovornosti poduzeća kao standardne poslovne prakse.

Izvor: Zadek, Raynard, Oliviera, etc.,2005. Responsible Competitiveness - Reshaping Global Markets Through Responsible Business Practice, Accountability

Slijedom naprijed navedenog DOP je trend koji je započeo i koji traje. Teško ga je smjestiti u određeno vremensko razdoblje i u određena poduzeća jer nije nimalo jednoznačan i podložan je stalnim promjenama. Činjenica je da razvijena društva bolje prihvataju takav sustav poslovanja. To se posebice odnosi na zemlje sjeverne Amerike i zapadne Europe koje su ujedno i lideri kada je riječ o evoluciji društvene odgovornosti.⁸

⁸ Raguž Vrdoljak I., Društveno odgovorno poslovanje i hrvatska gospodarska praksa, Oeconomica Jadertina 1/2014., str.44.

2.2. Dionici DOP-a

Slika 1: Interni i eksterni dionici poduzeća

Izvor: Kundid, A., Društveno odgovorno poslovanje banaka u Republici Hrvatskoj, Ekonomska misao i praksa 2012., br. 2.

Prihvatanjem integracije DOP-a poduzeća zapravo preuzimaju odgovornost zaštite interesa, ne više samo dioničara (engl. *shareholders*) kao vlasnika koji polažu pravo na raspodjelu profita već i ostalih interesnih skupina odnosno dionicima (engl. *stakeholders*), a koje se sastoje od različitih socijalnih skupina na koje utječe poslovanje poduzeća ili one mogu utjecati na poslovanje poduzeća.⁹ Prema Freemanu dionik je svaka skupina ili pojedinac koji mogu utjecati ili na koje može utjecati provedba DOP-a.

Dionici se najčešće dijele na primarne u koje ubrajamo zaposlenike, dioničare i dobavljače i sekundarne u koje ubrajamo sve ostale socijalne grupe kao što je lokalna zajednica, civilne udruge, državna tijela, znanstvene institucije itd.

Uključivanje dionika je proces u kojem se pojedinci ili skupine koji mogu utjecati na aktivnosti koje poduzeće provodi uključuje u proces savjetovanja i odlučivanja što vodi do boljeg upravljanja rizikom i napredovanja. Proces uključivanja dionika kao dio cjelovitog programa rijetko je dio procesa strateškog odlučivanja.

2.3 Kritika koncepta DOP-a

DOP ima i svoje kritičare među predstavnicima organizacija civilnog društva. Peter Frankental koji je djelatnik Amnesty Internationala DOP smatra paradoksom. On smatra kako

⁹ Matešić M.; Društveno odgovorno poslovanje, VPŠ Libertas, Zagreb, 2015., str. 14.

DOP nema znatniju ulogu u tržišnoj vrijednosti poduzeća, a porast vrijednosti može biti jedini pravi poticaj poduzeću da bude društveno odgovorno.

Prema Frankentalu, dokaz da je DOP zapravo izmišljotina odnosa s javnošću potkrijepljen je činjenicom da DOP nema jasnu definiciju, jasan skup mjera, etabliran proces za provedbu tih mjera te sustav unutarnje i vanjske kontrole.¹⁰ On također smatra da će ostati takav sve dok se ne ugradi u korporativne regulative, dok ga ne nagradi financijsko tržište, dok ne uključi sve dionike poduzeća, dok se ne uspostave mehanizmi za provjeru sukladnosti te dok njime organizacija nije prožeta horizontalno i vertikalno.

Frankental paradoks nalazi u činjenici da niti jedan menadžer neće priznati da njegovo poduzeće nije društveno odgovorno, a preduvjet uspjeha DOP-a i je u tome da poduzeće prizna svoje pogreške i negativne učinke. S obzirom na to da su osnovni elementi DOP-a otvorenost, transparentnost, samokritičnost i spremnost na učenje na vlastitim pogreškama negiranje činjenica velika je prepreka DOP-u.

DOP u poduzeću je obično smješten unutar odjela za korporativne komunikacije, odnose s javnošću ili odnose sa zajednicom što je dobar pokazatelj mišljena poduzeća o DOP-u.

2.4. Područja DOP-a

Slika 2: Odnos korporativne održivosti i DOP-a

¹⁰ Matešić M.; Društveno odgovorno poslovanje, VPŠ Libertas, Zagreb, 2015., str. 24.

2.4.1 Ekonomska održivost

Neosporiva istina je da su poduzeća, vršeći svoju zadaću ostvarivanja profita, dovele do stvaranja alarmantno snažnih korporacija koje ne služe interesima društva i okoliša. Zbog toga se danas profitabilnost kao temeljni cilj poduzeća smatra negativnom poslovnom strategijom što nije ispravno, jer upravo je profitabilnost temeljni preduvjet kojeg poduzeće treba ispunjavati da bi moglo provoditi aktivnosti od interesa svih dionika.¹¹

Područje ekonomske održivosti uključuje pozitivne učinke koje poduzeće ima na lokalnu zajednicu u sferi ekonomskog utjecaja. Ekonomska održivost ima nekoliko kriterija:¹²

- U prvi kriterij ubrajaju se prihodi poduzeća kao i distribuirana vrijednost koju poduzeće plaća davateljima kapitala, isplaćene plaće radnicima, plaćanja vladi, ulaganja u zajednicu te drugi oblici isplate koji daju poticaj ekonomskim aktivnostima lokalne zajednice.
- U drugi kriterij ubrajaju se financijske posljedice te drugi rizici i prilike za djelatnosti organizacije zbog klimatskih promjena. Klimatske promjene poput sve češćih i jačih oluja, promjene razine mora, temperature okoliša, dostupnosti vode, utjecaji na radnu snagu predstavljaju rizik, ali i priliku za organizacije, njihove ulagače i dionike. Sagledava se utjecaj ovih rizika na poslovanje, prihode, izdatke i drugo.
- U treći kriterij ubraja se omjer standardne početne plaće po spolu i lokalne minimalne plaće. Ovaj pokazatelj pomaže kod prikaza doprinosa organizacije ekonomskom blagostanju zaposlenika u važnim mjestima poslovanja, također daje naznaku konkurentnosti plaća organizacije i podatak važan za procjenu učinaka plaća na lokalno tržište rada. Jedan od čimbenika za izgradnju jačih odnosa sa zajednicom je ponda plaća iznad minimuma. Cilj ovog kriterija je usporediti plaće zaposlenika koji rade u poduzeću s prosječnom minimalnom plaćom kako bi se stekao dojam o razini pozitivnog utjecaja poduzeća na lokalni standard zaposlenika.
- Četvrti kriterij procjenjuje koliki je udio višeg menadžmenta zaposlenog u poduzeću iz lokalne zajednice na važnim mjestima poslovanja tj. u kojoj mjeri poduzeće

¹¹ Fitzgibbons, S.: Harnessing the Power of Profit for Environmental Change, www.csrwire.com

¹² Matešić M.; Društveno odgovorno poslovanje, VPŠ Libertas, Zagreb, 2015., str. 39.

zapošljava lokalni kadar. Ovaj pokazatelj ukazuje na pozitivan doprinos angažmanom domaćeg obrazovanog stanovništva.

- Peti kriterij se odnosi na pokazatelj koliko poduzeće ulaže u infrastrukturu i javne usluge poput prometnih veza, komunalne službe, društvene objektne zajednice, sportske centre ili centre za zdravstvenu ili socijalnu skrb. Uz ulaganje u vlastito poslovanje, to je jedan od načina mjerenja kapitalnih doprinosa organizacije ekonomiji.¹³ Poduzeće ulaganjem u infrastrukturu pomaže zajednici, ali i unapređuje osnovne čimbenike proizvodnje važne za vlastitu konkurentnost.
- Kao šesti kriterij navodi se utjecaj poduzeća na lokalne dobavljače u važnim mjestima poslovanja zato što poduzeće svojom potporom lokalnim dobavljačima može neizravno privući dodatno ulaganje u lokalno gospodarstvo. Povjeravanje poslova lokalnim dobavljačima može pozitivno utjecati na samo poduzeće smanjivanjem troškova dobave i transporta.

2.4.2. Opredijeljenost poduzeća za stratešku primjenu održivog razvoja i DOP-a

Odgovornost za DOP na razini uprave poduzeća je pokazatelj koji traži dokaz da je DOP izravna odgovornost nekog člana uprave, čije su beneficije kao što su bonusi, nagrade i slično izravno povezani s rezultatima poduzeća u području DOP-a.

Ozbiljnost pristupa poduzeća primjeni DOP-a očituje se i postojanjem DOP-a u strateškim dokumentima.¹⁴ DOP je potrebno iskazati u operativnim dokumentima o postojanju planova, ciljeva, mjerljivih pokazatelja te budžetnim stavkama koje osiguravaju provedbu planiranih aktivnosti.

Jedan od pokazatelja primjene DOP-a i održivog razvoja u poduzeću je i izvještavanje o nefinancijskim učincima koje pokazuje ozbiljnost pristupa poduzeća bavljenju tim temama. Najvažnija prednost ovog sustava je proces evaluacije učinka i definiranje potencijalnih mjesta za poboljšanje prakse DOP-a.

Sustavnim praćenjem reputacije poduzeća pokazuje se briga za mišljenje koje dionici imaju prema poduzeću, također se jača lojalnost kupaca i potrošača.

¹³ Matešić M.; Društveno odgovorno poslovanje, VPŠ Libertas, Zagreb, 2015., str. 40.

¹⁴ Matešić M.; Društveno odgovorno poslovanje, VPŠ Libertas, Zagreb, 2015., str. 41.

2.4.3. Radna okolina

Područje radne okoline dijeli se na pet područja: odgovornu politiku zapošljavanja, odgovarajuće plaće i beneficije, ulaganje u obrazovanje i zaposlenost, kvalitetu i sigurnost radnih uvjeta te suradničku organizacijsku klimu.¹⁵

2.4.3.1. Odgovorna politika zapošljavanja

Prema Matešić M. odgovorna politika zapošljavanja odnosi se na udio žena u menadžmentu, zapošljavanje teško zapošljivih skupina, omogućavanje cjeloživotnog učenja i redovitost isplata plaće.

Udio žena u menadžmentu pokazuje na nepostojanje prakse diskriminacije i otvorenost poduzeća za kvalitetne i obrazovane zaposlenike bez obzira na dob, spol regiju novih zaposlenika. Rezultati Indeksa DOP-a pokazuju bolje ukupne rezultate u primjeni DOP-a kod poduzeća s većim udjelom žena u menadžmentu.

Zapošljavanje teško zapošljivih skupina upućuje na otvorenost za posebne skupine zaposlenika, te se tako dostiže viši stupanj zadovoljstva i lojalnosti, te kreiranje različitosti unutar radne snage što ima za rezultat mogućnost kreiranja kvalitetnijih i kreativnijih timova, što samim time vodi prednošću pred konkurencijom.

Omogućavanje cjeloživotnog obrazovanja je preduvjet posjedovanja kvalitetne radne snage, što vodi višem stupnju zadovoljstva zaposlenika koji su lojalniji i motiviraniji za rješavanje problema u poslovnim procesima.

Redovitost isplate plaća je pokazatelj koji se ne nalazi u međunarodnim smjernicama za uvođenje DOP-a ali je na ovaj popis uvršten s obzirom na to da je neisplaćivanje plaće na vrijeme česta situacija u RH i tako postaje kontrolni kriterij kod ocjene društvene odgovornosti poduzeća u Hrvatskoj.

2.4.3.2. Odgovarajuće plaće i beneficije – vrednovanje rada

Ocjenjivanje učinka zaposlenika u odnosu na zajedničke ciljeve uvodi transparentan način odabira najsposobnijih, pomaže osobnom razvoju pojedinih zaposlenika, te povećava

¹⁵ Matešić M.; Društveno odgovorno poslovanje, VPŠ Libertas, Zagreb, 2015., str. 42.

zadovoljstvo zaposlenika. Poticajno ozračje i angažman zaposlenika također stvaraju transparentnost sustava nagrađivanja i upoznatost s kriterijima nagrađivanja. Potpisivanje kolektivnih ugovora pokazuje spremnost poduzeća da svojim zaposlenicima pruži svu potrebnu razinu sigurnosti i zaštite prava.

2.4.3.3 Ulaganje u obrazovanje i zaposlenost

Ključan element u razvoju poslovne organizacije je ulaganje u obrazovanje i zapošljivost. Ovo područje pruža uvid u opseg ulaganja organizacije u obrazovanje zaposlenika, također pridonosi motivaciji za poboljšanje na osobnoj i organizacijskoj razini. Veća kvalificiranost i osviještenost radne snage unapređuje ljudski kapital organizacije i pridonosi zadovoljstvu zaposlenika. Cilj cjeloživotnog učenja je promicanje razvoja znanja i sposobnosti koje će svakom zaposleniku pružiti mogućnost prilagodbe promjenjivom tržištu rada kao i aktivno sudjelovanje u svim sferama gospodarskog života.

Prosječni izdatak za obrazovanje po zaposleniku je jednostavan kvalitativni pokazatelj koji pokazuje koliko je godišnje poduzeće uložilo obrazovanje zaposlenika. U troškove obrazovanja ubrajaju se: formalno školovanje, seminari, treninzi te edukacije koje provode zaposlenici poduzeća. Kod prikaza ovih pokazatelja poželjno je odvojiti troškove obrazovanja menadžmenta od troškova obrazovanja ostalih zaposlenika.

Bitno je da pravo na dodatno obrazovanje imaju sve kategorije zaposlenika, a ne samo kategorije srednjeg i višeg menadžmenta.

Obrazovanje zaposlenika o DOP-u je jedan od načina na koji poduzeće informira i educira sve razine zaposlenika o njihovim obvezama da pridonese DOP-u.

2.4.3.4. Kvaliteta i sigurnost radnih uvjeta

Kvaliteta i sigurnost radnih uvjeta prema Matešić M.:

- Sustav upravljanja zaštitom na radu, uvođenje ovog sustava pokazuje ozbiljnost pristupa i brigu poduzeća za sigurnost zaposlenika bez obzira da li je sustav certificiran ili vlastiti.

- Postotak ozljeda na radu u odnosu na broj zaposlenih je ključna mjera obveze poduzeća za pružanjem skrbi. Niske stope ozljeda i izostanaka pokazuju pozitivan trend s obzirom na moral osoblja i produktivnost.

Ako želi poduzeće može omogućiti bolje uvjete za rad zaposlenicima u vidu ergonomske opreme, kvalitetnijih uređaja ili dodatnih zdravstvenih pregleda, mogućnosti za rekreaciju ili sl.

2.4.3.5. Suradnička organizacijska klima

Kvaliteta radne sredine je pokazatelj koji se često zanemaruje u poduzećima. Pozitivna radna sredina istodobno pozitivno utječe na motiviranost i inovativnost zaposlenika što može dovesti do boljih uspjeha poduzeća. Za poticanje bolje radne klime potrebno je zaposlenicima dopustiti veću slobodu kako bi sami upravljali svojim radnim vremenom i poslovima. Ovakav pristup pokazuje veću motiviranost i bolje poslovne rezultate.

Na bolju suradnju timova organizacije utječe i uspješan protok informacija. Često zanemarena razmjena informacija i podataka unutar poduzeća utječe na slabu uporabu resursa, loš sustav upravljanja rizicima poduzeća i pad konkurentnosti.¹⁶

Važni elementi za poboljšanje uvjeta rada su i:

- Fleksibilna ravnoteža rada i privatnog života
- Raznovrsnost zaposlenika i jednake mogućnosti
- Jednaka plaća i perspektive razvoja karijera za žene
- Briga za zapošljavanje
- Nepodupiranje rada na crno

2.4.3.6. Ljudska prava

“Ljudskim pravima smatraju se zajamčena prava pojedinca na zaštitu od države, prava koja mu pripadaju na temelju njegova postojanja kao čovjeka, prava koja u svakom slučaju ostaju održiva i država ih ne može ograničavati. Oznaka “urođena” i “neotuđiva” prava potiče iz vremena borbe protiv apsolutizma. (...) Jezgri ljudskih, odnosno osnovnih, prava pripadaju dostojanstvo čovjeka, pravo na razvoj ličnosti, jednakost pred zakonom i ravnopravnost, sloboda religije i rasuđivanja, sloboda mišljenja, sloboda tiska i informacija, sloboda učenja,

¹⁶ Matešić M.; Društveno odgovorno poslovanje, VPŠ Libertas, Zagreb, 2015., str. 45.

sloboda okupljanja, sloboda ujedinjavanja, sloboda kretanja, sloboda izbora zanimanja i sloboda rada, nepovredivost stana, jamstvo privatnog vlasništva, jamstvo prava na nasljedstvo, pravo na azil i peticiju, kao i zakonska prava poput zaštite od neopravdanog hapšenja (...)."¹⁷

U okvirima poslovnog svijeta potrebna je formulacija različitih načela i individualnih gledišta koja omogućuju kako lokalno, tako i globalno poslovanje bez etičkih, kulturoloških, običajnih i drugih konflikata.¹⁸ Zbog toga poduzeća moraju surađivati s različitim vrijednosnim sustavima i poštovati te uvažavati različite etičke vrijednosti. Te vrijednosti sažete su u okviru ljudskih prava i mogu se podijeliti na četiri najvažnija prava, koja su između ostalog definirana i poveljom UN. Temeljan integralna prava prikazana su na sljedećoj slici.

Slika 3: Četiri integralna prava

Izvor: Bebek B., Kolumbić A., Poslovna etika, Sinergija, Zagreb, 2005., str. 182.

Pitanja ljudskih prava uključuju nediskriminaciju, jednakost spolova, slobodu udruživanja, kolektivno pregovaranje, dječji rad, prisilni i obvezni rad i prava autohtonog stanovništva.¹⁹

Temelj ljudski prava je Povelja Ujedinjenih naroda koju čine deklaracija UN iz 1948. godine, konvencija UN-a iz 1966. godine i konvencija UN-a iz 1966. godine.

¹⁷ http://www.dadalos.org/kr/Menschenrechte/grundkurs_mr1/grundk_1.htm#GK1

¹⁸ Bebek B., Kolumbić A., Poslovna etika, Sinergija, Zagreb, 2005., str. 182.

¹⁹ Matešić M.; Društveno odgovorno poslovanje, VPŠ Libertas, Zagreb, 2015., str. 46.

Osim ovih temeljnih instrumenata, međunarodni pravni okvir za ljudska prava podupire više od osamdeset drugih instrumenata, a za poslovni sektor najvažnija su UN-ova opća načela za poslovni sektor o ljudskim pravima.

Za poslovni sektor od posebnog su interesa sljedeća ljudska prava:²⁰

- Zaposlenici: zdravstvena zaštita, radno vrijeme, primjerena plaća, antidiskriminacijska politika pri zapošljavanju i u radnom odnosu, sloboda udruživanja i organizacija, spolno uznemiravanje, dječji rad, rad na crno.
- Društvena zajednica marginalne ili ranjive skupine (nacionalne manjine, invalidi, itd.), zaštita potrošača, zdravstvena zaštita i sigurnosti šire zajednice, zaštita okoliša.
- Političko uređenje rad tvrtki u nedemokratskim režimima, mito i korupcija, upotreba sigurnosnih postrojbi u konfliktnim područjima, sloboda izražavanja.

Postoji međunarodni okvir za standarde ljudskih prava s gledišta poslovnog sektora:²¹

- Opća deklaracija o ljudskim pravima Ujedinjenih naroda
- Osam temeljnih konvencija Međunarodne organizacije rada
- Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda
- Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravilima

Mogući pokazatelji za praćenje tog područja su:²²

- Analiza zakonskih obveza tj. razumijevanje zakonskih obveza u području ljudskih prava
- Politika poduzeća o ljudskim pravima s provedbenim planom
- Formalni postupci rješavanja pritužbi zaposlenika
- Program obuke za zaposlene u poduzeću
- Mjerenje i izvještavanje o ljudskim pravima
- Analiza prakse poslovnih partnera i njihovo izdvajanje na osnovi ponašanja

²⁰ Vujić, V. i dr. (2012): Poslovna etika i multikultura, Sveučilište u Rijeci – Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Opatija, Rijeka, str. 107.

²¹ UNDP (2005): Časno do pobjede: Priručnik za društveno odgovorno poslovanje, Ljudska prava, str. 2.

²² Matešić M.; Društveno odgovorno poslovanje, VPŠ Libertas, Zagreb, 2015., str. 47.

2.4.4. Zaštita okoliša

Ekologija dolazi od grčke riječi oikos što znači kuća, dom ili mjesto za život. Pojam ekologije u uporabu je uveo njemački zoolog Ernst Haeckl.²³ Ekologija je znanost koja proučava odnose između organizama (pa i čovjeka) i sredine u kojoj ti organizmi žive. Ona je znanost o proizvodnji i raspodjeli organskih tvari u prirodi, o gustoći naseljenosti biljnih i životinjskih vrsta i u najširem smislu, znanost o održavanju života na cijeloj planeti.²⁴

Bez obzira gdje se poduzeće nalazi njegove odluke i aktivnosti utječu na okoliš, taj utjecaj se može povezati s upotrbom resursa, mjestom aktivnosti poduzeća, zagađivanjem, stvaranjem otpad i utjecajem aktivnosti na prirodna staništa.

Izvještavanjem o upravljanju okolišem kao integralnim dijelom poslovnih planova poduzeće nudi dokaze da su pitanja utjecaja na okoliš osnovni kriterij za donošenje odluka o poslovnim aktivnostima poduzeća.

U okviru poduzeća može se uspostaviti cjelovit sustav za praćenje troškova upravljanja zaštitom okoliša kojim se prate troškovi odlaganja, obradu emisije i troškove uklanjanja šteta kao i prevenciju i troškove upravljanja okolišem. Pokazatelji koji mjere uključenost poduzeća u zaštitu okoliša mogu biti:

- Razina odgovornosti za okoliš
- Strateško planiranje zasnovano na okolišu
- Mjerenje utjecaja iznad zakonom propisanog
- Politika zaštite okoliša
- Praćenje utjecaja na okoliš
- Energetska učinkovitost

2.4.5. Odnosi na tržištu

Tržište prema najkraćoj definiciji predstavlja mjesto gdje se susreću ponuda i potražnja. Kupnja i prodaja se mogu obavljati i bez nazočnosti robe (na burzama i drugim tržištima) pa čak i bez izravnog kontakta kupaca i prodavača, kao pri kupnji prema katalogu, putem telefona, faksa, interneta i slično. Zbog toga se tržište definira kao stalan i organiziran oblik dovođenja u kontakt ponude s potražnjom roba i usluga. Tržište je istodobno i mehanizam

²³ <http://hr.wikipedia.org/wiki/Ekologija>

²⁴ Črnjar, M.: Ekonomija i zaštita okoliša, Školska knjiga Zagreb, Glosa Rijeka, Zagreb, Rijeka, 1997, str. 36.

kojim se reguliraju odnosi prodavača i kupaca u uvjetima u kojima sudionici razmjene ili kupoprodaje ostvaruju svoje ciljeve i interese, zbog kojih i stupaju u međusobne odnose.²⁵

Poduzeća s društveno odgovornim poslovanjem s aspekta prodaje proizvoda i usluga i odnosa prema dobavljačima i kooperantima čini sljedeće:

- Plaća svoje obveze na vrijeme,
- Etično se ponaša prema dobavljačima, te ulaže u rast kvalitete dobavljača,
- Pridržava se zakonskih propisa kod označavanja proizvoda – ovaj pokazatelj otkriva stupanj u kojem se davanje podataka i označavanje bave utjecajem proizvoda na održivost, bilo to pozitivnu ili negativnu,
- Odgovara za sigurnost proizvoda/usluge – kupci očekuju da proizvod ne predstavlja rizik za zdravlje i sigurnost te da na zadovoljavajuć način ispunjava svoju predviđenu funkciju,
- Točno i transparentno se oglašava – što uključuje oglašavanje, promociju i pokroviteljstvo proizvoda i usluge, podliježe mnogim propisima i zakonima. Osnovna odgovornost poduzeća je točno, jasno, nedvosmisleno i neprikriveno informiranje potrošača o kvaliteti proizvoda,
- Primjenjuje korektne metode prodaje – poduzeća su obavezna kupcima omogućiti transparentan i slobodan odabir proizvoda koje kupci žele. Smatra se da je teško kršenje prava kupaca bilo kakvo uvjetovanje prodaje ili povezivanje prodaje s drugim vrstama usluga,
- Pridržava se zaštite prava potrošača/kupaca – poduzeće treba poštovati pravo potrošača da razumije kvalitetu usluge koju dobiva te vrstu i svrhu proizvoda, poduzeće je također obavezno potrošaču ponuditi mogućnost da se predomisli u slučaju bilo kakvog nezadovoljstva,
- Štiti osobne podatke potrošača/kupaca – ovo je opće priznati cilj nacionalnih propisa i organizacijskih politika. Osim izravnih financijskih posljedica kao što su kazne i sankcije, nepridržavanje propisa predstavlja rizik za ugled te odanost i zadovoljstvo kupaca,²⁶
- Sustavno prati i mjeri zadovoljstvo potrošača/kupaca – ovaj pokazatelj je iz perspektive poduzeća ključan za njegov uspjeh. Zadovoljstvo kupaca pruža u uvid način na koji se poduzeće odnosi prema njima,

²⁵ <https://hr.wikipedia.org/wiki/Tr%C5%BEi%C5%A1te>

²⁶ Matešić M.; Društveno odgovorno poslovanje, VPŠ Libertas, Zagreb, 2015., str. 53.

- Pridržiava se načela korporativnog upravljanja – načela korporativnog upravljanja način su demonstracije i deklariranja poduzeća da ima namjeru i procese koji jamče transparentno i na etičkim načelima zasnovano korporativno upravljanje koje ne ostavlja prostora korupciji ili drugim neetičkim metodama upravljanja. ²⁷korupcija može imati mnogo oblika, ona je zloupotreba povjerene moći za privatne koristi. Primjeri korupcije uključuju mito prema javnim službenicima, sukob interesa, prijevaru, pranje novca, pronevjeru, prikrivanje i ometanje pravde i trgovanje utjecajem. Korupcija može dovesti do povrede ljudskih prava, slabljenja političkih procesa, šteta u okolišu, može narušiti tržišno natjecanje, raspodjelu bogatstva i gospodarski razvoj,
- Prava dioničara i komunikacija s dioničarima mu je transparentna – poduzeće ovim pokazateljem demonstrira metode komunikacije s dioničarima i pokazuje da svi imaju jednaka prava na pravovremene i točne informacije povezane s poslovnim rezultatom i planovima poduzeća,
- Korektno se odnosi prema konkurenciji – što znači da se pridržava načela tržišnog natjecanja i njeguje transparentne odnose s konkurencijom.

2.4.6. Ulaganje u zajednicu

Ulaganje u zajednicu obuhvaća formalnu komunikaciju s predstavnicima lokalne zajednice/udrugama, financijsku potporu zajednici zasnovanu na iskazivanju potreba, postotak sredstava za doniranje u odnosu na prihode poduzeća, strukturu doniranja i javni natječaj za dodjelu sredstava, vrijeme zaposlenika angažiranih u zajednici, darove u robu te troškove upravljanja programima, evaluaciju učinaka projekata, sponzorstva, odnos poduzeća prema lobiranju i javnom zagovaranju, sudjelovanje poduzeća u oblikovanju javnih politika, sudjelovanje poduzeća u socijalnom dijalogu, financiranje političkih stranaka.

2.4.7. Norme u DOP-u

Postoje tri norme DOP-a:²⁸

²⁷ Matešić M.; Društveno odgovorno poslovanje, VPŠ Libertas, Zagreb, 2015., str. 54.

²⁸ Šijaković A., Krišto I., Batak N., Društveno odgovorno poslovanje i zaštita zdravlja i sigurnost na radu, Sigurnost, Vol.55 No.4, str. 359.-367.,Prosinac 2013.

- **Norma ISO 26000:2010** - oznaka je međunarodne norme koja daje upute o društvenoj odgovornosti. Namijenjena je svim vrstama organizacija u javnom i privatnom sektoru u razvijenim zemljama i zemljama u razvoju. Norma predstavlja pomoć u nastojanjima organizacija da posluju na društveno odgovoran način, što društvo u sve većoj mjeri zahtijeva. Ona predstavlja srž međunarodnog stručnog znanja o društvenoj odgovornosti. Ovu normu izradila je radna skupina WG SR pod zajedničkim vodstvom članica ISO-a iz Brazila (ABNT) i Švedske (SIS), a sudjelovale su 54 države i 33 organizacije sa statusom suradničkog članstva.
- **Norma SA 8000:2008** – predstavlja univerzalno poznatu početnu referentnu točku i jedan je od glavnih elemenata Corporate Social Responsibility (CSR). Normu SA 8000 razvio je u New Yorku 1997. godine SAI (Social Accountability International) bivši CEPAA (Council on Economic Priorities Accreditation Agency) u suradnji s velikim brojem tvrtki, nevladinih organizacija (npr: Amnesty International) i sindikata. Norma SA 8000 stvorena je na načelima 12 konvencija Međunarodne organizacije rada (ILO), Svjetske deklaracije o pravima čovjeka, konvencije UN o pravima djeteta, konvencije UN o suzbijanju svih oblika diskriminacije žena te na konsolidiranim normama ISO 9001 i ISO 14001. Ova dobrovoljna norma stvorena je zbog osiguranja poštovanja prava i morala u proizvodnji dobara i usluga, može se primijeniti na sve vrste organizacija bez obzira na veličinu i djelatnost i u bilo kojem dijelu svijeta.
- **Norma IQNet SR – 10** je najmlađa u nizu normi društvene odgovornosti. Kreirana je od stručnjaka i auditora cijele IQNet mreže koji su sudjelovali i u izradi ISO 26000:2010 (Guidance on social responsibility – Smjernice za društvenu odgovornost), ali je namjera ove norme certifikacija sustava upravljanja društvenom odgovornošću, što ISO 26000:2010 ne omogućuje. Norma IQNet SR-10 propisuje zahtjeve koje organizacija treba ispuniti da bi uspješno implementirala sustav upravljanja društvenom odgovornošću, a koji za cilj ima zadovoljenje interesa zainteresiranih strana i ispunjenje postavljene politike i ciljeva društvene odgovornosti.

Norme u području DOP-a omogućavaju organizacijama upravljanje rizicima koji se javljaju u dnevnom poslovanju i poboljšanje učinkovitosti. Smjernice za primjenu i procjenu DOP-a u području sigurnosti i zaštite zdravlja daju mogućnost za učinkovitije upravljanje aspektima zdravlja i zaštite na radu istovremeno vodeći računa o sprečavanju nezgoda, smanjenju rizika te dobrobiti radnika i drugih članova društva. Certifikatima se dokazuje da sustav upravljanja

unutar tvrtke osigurava proaktivnu zaštitu okoliša, zdravlja i sigurnost radne snage, ekonomsku i svekoliku zaštitu ostalih dionika te pokazuje usklađenost sustava sa standardima najbolje prakse u svijetu.²⁹

2.5. DOP u Hrvatskoj

Razmatranje društvene odgovornosti u okvirima hrvatskog gospodarstva zahtijeva sustavnu analizu specifičnih čimbenika koji su utjecali i utječu na razvoj hrvatskog gospodarskog okruženja. U tom kontekstu treba spomenuti specifični jugoslavenski sustav samoupravljanja, domovinski rat, tranziciju, privatizaciju, proces približavanja Europskoj Uniji te liberalizaciju tržišta sa svim izazovima globalizacijskih procesa.³⁰

U Hrvatskoj u zadnjem desetljeću prošlog stoljeća bilježi se osnivanje Hrvatskog poslovnog savjeta za održivi razvoj (HR PSOR) 1997. godine na temelju potpisanog memoranduma o razumijevanju sa Svjetskim poslovnim savjetom za održivi razvoj (WBCSD) iz 1995. godine. Organizaciju je osnovalo osamnaest hrvatskih poduzeća koji su se time obvezali primjenjivati i promicati održivu praksu u svojem poslovanju s ciljem zaštite okoliša i postizanjem održivog razvoja Republike Hrvatske.³¹ U lipnju 2004. godine započinje jačanje interesa za prakse kakve promiče i europski politički i tržišno ekonomski model. Krajem 2004. godine održana je prva nacionalna konferencija o DOP-u okupivši na jednom mjestu veliki broj praktičara i istraživača, omogućivši tako formuliranje zajedničkih prioriteta za razvitak DOP-a u Hrvatskoj.

U prvoj fazi se praksa DOP-a u Hrvatskoj uglavnom oslanjala na praksu u području zaštite okoliša, u drugoj fazi interes se proširio i na ljudske resurse i brigu o lokalnoj zajednici. Unatoč Zakonu o zaštiti potrošača usvojenom 2003. godine, sustav za zaštitu potrošača slabo je razvijen. Sustav DOP-a je također slabo razvijen i na području korporativnog upravljanja. Najvažniji alat u promicanju DOP-a je Indeks društvene odgovornosti kojeg su razvili domaći stručnjaci i na temelju kojega HR PSOR i HGK već sedam godina dodjeljuju nagrade najboljim hrvatskim poduzećima u području DOP-a. Jačanje uloge vlade u promociji DOP-a je ključno područje poboljšanja u nadolazećem razdoblju.

²⁹ Šijaković A., Krišto I., Batak N., Društveno odgovorno poslovanje i zaštita zdravlja i sigurnost na radu, Sigurnost, Vol.55 No.4, Prosinac 2013.

³⁰ Raguž Vrdoljak I., Društveno odgovorno poslovanje i hrvatska gospodarska praksa, Oeconomica Jadertina 1/2014., str.47

³¹ Matešić M.; Društveno odgovorno poslovanje, VPŠ Libertas, Zagreb, 2015., str. 57.

Javni sektor je najneuspješniji u primjeni održivog razvoja i poticanju društvene odgovornosti poslovnog sektora, dok je mnogo više inicijativa moguće pronaći u civilnom sektoru.

Poslovni sektor ima najizraženije negativne utjecaje na okoliš s obzirom na financijske i materijalne resurse koje posjeduje. Velik dio utjecaja na okoliš vrlo je strogo ograničen zakonima i propisima Republike Hrvatske.³²

Istraživanje iz 2007. godine koje je proveo UNDP pokazalo je da je u Hrvatskoj u oko dvjesto poduzeća prisutna neka razina prakse u barem jednom od ključnih područja DOP-a. Istraživanje M. Matešić iz 2008. godine pokazalo je da poduzeća koja su ispitana smatraju zakonodavni okvir u Hrvatskoj nedostatan poticajnim za snažniju primjenu DOP-a. Posljednje relevantno istraživanje DOP-a u Hrvatskoj je analiza rezultata Indeksa DOP-a koja je provedena na sedmogodišnjim podacima sudjelovanja poduzeća, istraživanje je pokazalo da postoji stagnacija u interesu poduzeća za DOP praksu.

Danas možemo procijeniti da je broj poduzeća koja primjenjuju praksu DOP-a u hrvatskoj znatno manji od onoga koji je 2007. godine procijenilo istraživanje UNDP-a.³³

2.5.1. Mehanizmi za poticanje DOP-a u Republici Hrvatskoj

Bez obzira na to što je DOP dobrovoljna aktivnost i što ne može biti propisan, tijelima javne uprave je na raspolaganju određen broj mehanizama koji mogu biti upotrijebljeni za stvaranje poticajnog okruženja za primjenu DOP-a. Mehanizmi za poticanje:

- Sustav javne nabave
- Zakoni iz područja zaštite okoliša
- Ulaganja u zajednicu
- Strategija održivog razvoja Republike Hrvatske
- Akcijski plan održive proizvodnje i potrošnje
- Akcijski plan za obrazovanje za održivi razvoj
- Strateške odrednice za razvoj zelenog gospodarstva Hrvatske
- Strateške smjernice za DOP Republike Hrvatske
- Strategija socijalnog poduzetništva

³² Matešić M.; Društveno odgovorno poslovanje, VPŠ Libertas, Zagreb, 2015., str. 59.

³³ Matešić M.; Društveno odgovorno poslovanje, VPŠ Libertas, Zagreb, 2015., str. 61.

3. KONCEPT POSLOVANJA FINANCIJSKIH INSTITUCIJA

Financijske institucije su posrednici na financijskom tržištu. Zadatak im je prikupljati novčana sredstva i usmjeravati ih u financijske plasmane.³⁴

Grupiranje financijskih institucija:

1. Središnja banka

2. Depozitne- kreditne institucije

- Banke
- Depozitne štedne institucije (štedionice, štedne banke, štedno-kreditne zadruge, stambene štedionice i stambena društva, hipotekarne štedionice, poštanske štedionice, blagajne uzajamne pomoći i sl.)

3. Nedepozitne financijske institucije – nije im dozvoljeno primati depozitni novac (ne smiju kreirati obveze na osnovi depozita) zbog zaštite ulagača te iz monetarnih razloga - to je privilegija samo depozitnih institucija.

- Osiguravajuća društva (osiguravatelji imovine i života; privatni i državni mirovinski fondovi; institucije zdravstvenog osiguranja)
- Investicijski fondovi
- Financijske kompanije (interne banke) i konglomerati
- Državne i specijalne financijske institucije (eksportne, poljoprivredne, razvojne, stambene, studentske i sl.)
- Investicijske banke, brokeri i dealeri (društva za poslovanje s vrijednosnicama)

4. Ostale mješovite financijske institucije (leasing i factoring društva, izdavači kreditnih kartica, garantne agencije, clearing institucije, burza vrijednosnica, mjenjačnice, trgovci devizama, valutama i plemenitim kovinama, financijski savjetnici, institucije kreditnog rejtinga)

Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga je nadzorno tijelo u čiji djelokrug i nadležnost spada nadzor financijskih tržišta, financijskih usluga te pravnih i fizičkih osoba koje te usluge pružaju. Hanfa je osnovana 2005. godine spajanjem triju postojećih nadzornih institucija: Komisije za vrijednosne papire, Agencije za nadzor mirovinskih fondova i osiguranja te Direkcije za nadzor društava za osiguranje.³⁵

³⁴ <http://limun.hr/main.aspx?id=17063&Page>

³⁵ <http://www.hanfa.hr/nav/58/o-nama.html>

3.1. Središnja banka

Središnje banke predstavljaju banke koje imaju središnje mjesto u monetarno kreditnom sustavu. Razvile su se od univerzalnog tipa banke i tijekom vremena specijalizirale za izdavanje ili emisiju novčanica.³⁶

Osnovne funkcije središnje banke kao najviše monetarne vlasti u jednoj zemlji su:³⁷

- Reguliranje opticaja novca kao i emisije kredita glede zahtjeva unutrašnje stabilnosti i likvidnosti u međunarodnim plaćanjima;
- Briga o likvidnosti kreditnog sustava i u svezi s tim reguliranje i kontrola rada banaka u cilju održavanja monetarne stabilnosti zemlje;
- Briga za platnu bilancu i u svezi s tim reguliranje deviznog poslovanja u cilju osiguranja likvidnosti u međunarodnim plaćanjima;
- Emisija novčanica i kovanog novca;
- Obavljanje raznovrsnih financijskih transakcija u ime i za račun države;
- Praćenje i analiza monetarnih kretanja na međunarodnom financijskom tržištu te suradnja s međunarodnim financijskim institucijama i središnjim bankama drugih zemalja;
- Obavljanje svih specifičnih bankovnih poslova koji joj se zakonom provjere.

Hrvatska narodna banka, kako je određeno Ustavom Republike Hrvatske, središnja je banka Republike Hrvatske. Položaj, zadaće, vlasništvo nad kapitalom središnje banke, njezine ovlasti i ustroj te njezin odnos s tijelima Republike Hrvatske, bankama i međunarodnim institucijama i organizacijama uređeni su Zakonom o Hrvatskoj narodnoj banci (NN, br. 75/2008. i 54/2013.)³⁸

U ostvarivanju svojega cilja i obavljanju svojih zadataka Hrvatska narodna banka samostalna je i neovisna. Hrvatska narodna banka ima svojstvo pravne osobe, ali se ne upisuje u sudski registar. Sjedište Hrvatske narodne banke je u Zagrebu.³⁹

Hrvatska narodna banka dužna je redovito i pravovremeno obavještavati javnost o analizama makroekonomskog stanja, stanju financijskoga i monetarnog sustava, novčanim i kreditnim

³⁶ Nikolić N., Pečarić M., Uvod u financije, Split, 2012., 142. str.

³⁷ Nikolić N., Pečarić M., Uvod u financije, Split, 2012., 143. str.

³⁸ <http://www.hnb.hr/o-hnb/ho-hnb.htm>

³⁹ <http://www.hnb.hr/o-hnb/ho-hnb.htm>

kretanjima, platnoj bilanci, tečaju i stabilnosti cijena te objavljuje statističke informacije iz svojeg djelokruga.

3.2. Depozitne kreditne institucije

Prikupljaju sredstva primanjem transakcijskih depozita na računima plaćanja, štednih uloga po viđenju ili ročne štednje, namjenskih i nenamjenskih depozita i plasiraju ih najviše u obliku kredita.

Depozitne kreditne institucije dijele se na:

- Banke
- Depozitne štedne institucije

3.2.1. Banke

Banka je financijska institucija koja ima ulogu u prikupljanju i alokaciji novčanih sredstava. Ona povezuje deficitarne i suficitarne subjekte. Banka je financijska institucija koja je od Hrvatske narodne banke dobila odobrenje za rad i koja je osnovana kao dioničko društvo sa sjedištem u Republici Hrvatskoj. Hrvatska narodna banka izdaje banci, štednoj banci i podružnici strane banke odobrenje za rad⁴⁰

Bankovni poslovi prema bilančnoj poziciji dijele se na pasivne, aktivne, neutralne i vlastite bankovne poslove. Pasivni i aktivni poslovi mogu biti dugoročni i kratkoročni.

Pasivni bankovni poslovi su poslovi u kojima je banka dužnik te na svoj dug plaća kamate. Dijele se na kratkoročne i dugoročne.

1. Kratkoročni:

a. Depozitni poslovi, tri su osnovna oblika:

- i. Ulog na štednju, pri čemu se ulaganje ili podizanje novca ubilježuje u štednu knjižicu; na te uloge banka plaća kamate;
- ii. Ulog u blagajnički zapis banke, tj. za uloženi novac dobiva se blagajnički zapis na određeni rok i na okrugli iznos; blagajnički se zapis kupuje jednom uplatom i isplaćuje jednom isplatom, a banka na njega plaća kamate;

⁴⁰ Filipović, I., Računovodstvo financijskih institucija, nastavni materijali, EFST, Split, 2008., str. 6.

- iii. Ulog na tekući račun, ulaganje i podizanje novca bilježi se na račun štediše, ne izdaje mu se štedna knjižica, već se o svakoj promjeni obavještuje posebnim pismom
- b. Novčani poslovi - izdavanja novčanica, koje glase na donosioca i na okrugle iznose, za koje nema ugovorenog roka vraćanja, a na koje banka nikada ne plaća kamate.

2. Dugoročni:

- a. Dugoročni ulozi - sastoje se od uloga fondova državnih, zadružnih i društvenih organizacija, od uloga koji nisu namijenjeni trošenju u tekućoj godini, od premijskih rezervi osiguranja, sudskih depozita i uloga maloljetnika
- b. Izdavanje obveznica i založnica - za uloge na dugi rok (5, 10 pa sve do 50 god.) Banke izdaju ulagaču *obveznicu* da će donosiocu ili vlasniku, odnosno osobi na koju on prenese svoje pravo, u određenom roku isplatiti uloženi novac i da će mu godišnje ili polugodišnje isplaćivati ugovorene kamate.⁴¹

Aktivni bankovni poslovi oni su poslovi kod kojih se banka pojavljuje kao vjerovnik i na odobrene zajmove naplaćuje kamate.⁴²

1. Kratkoročni poslovi

- a. Kredit po tekućem računu - kredit prekoračenja po tekućem računu; uzimaju ga poduzeća i građani. U pravilu se cijeli kreditirani iznos ne koristi odjedanput, već postupno, i prema potrebama plaćanja iznad raspoloživih vlastitih sredstava na računu.
- b. Eskont - kupovanje potraživanja prije njihova roka dospijeca, pa banka odbija kamate za vrijeme između dana kupnje i dana dospijeca. Eskontirati se mogu blagajnički zapisi, obveznice i, naročito, mjenice.
- c. Lombard - zajam uz zalog pokretnih stvari; ime je dobio po talijanskoj pokrajini Lombardiji, jer su tamošnji bankari razvili tu vrstu zajma. Zalagati se mogu zlatnina i nakit, vrijednosni papiri, stvari svakodnevnog upotrebe, roba u skladištima itd.

2. Dugoročni poslovi

⁴¹ <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=5713>

⁴² <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=5713>

- a. Dugoročni otplatni zajmovi - aju se na rok duži od 1 god., a otplaćuju se u obročnim otplatnim ratama (*anuitetima*). Dugoročni zajmovi, osigurani pravom zaloga nekretnina, zovu se *hipotekarni zajmovi*.

U **neutralnim bankovnim poslovima** banka se pojavljuje isključivo kao posrednik koji za svoje komitente obavlja razne posredničke poslove i za to naplaćuje troškove poslovanja i proviziju. Najznačajnije neutralne bankovne poslove čine:⁴³

- posredovanje u platnom prometu
- poslovi čuvanja vrijednosnica ili depo poslovi
- poslovi kupnje i prodaje vrijednosnih papira
- preuzimanje jamstava i posredovanje kod emisije vrijednosnih papira
- otvaranje akreditiva i izdavanje kreditnih pisama

Vlastiti bankovni poslovi su poslovi koje banka obavlja u svoje ime i za svoj račun s ciljem ostvarivanja profita. Najznačajniji vlastiti bankovni poslovi su poslovi arbitraže, burzovne špekulacije i osnivanje industrijskih poduzeća.

Bankovni sustav Hrvatske reguliran je nizom zakona donesenih nakon osamostaljenja Republike Hrvatske: Zakon o Narodnoj banci Hrvatske (iz studenoga 1992., izmjene i dopune 1993., 1994. i u svibnju 1995), Zakon o platnom prometu u zemlji (travanj 1993), Zakon o bankama i štedionicama (iz listopada 1993., izmjene i dopune u listopadu 1996), Zakon o osnovama deviznog sustava, deviznom poslovanju i prometu zlatom (listopad 1993), Zakon o Državnoj agenciji za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka i Zakon o sanaciji i restrukturiranju banaka (oba iz listopada 1994), Zakon o izdavanju i prometu vrijednosnim papirima i Zakon o investicijskim fondovima (iz prosinca 1995) te Zakon o kreditnim poslovima s inozemstvom (svibanj 1996) i Zakon o štedno-kreditnim zadrugama (travanj 1998).⁴⁴

Na kraju prve polovine 2008. godine u Republici Hrvatskoj poslovale su 33 banke i pet stambenih štedionica. Ukupna aktiva bankarskog sektora iznosila je 354,9 mlrd. kuna, odnosno 129% vrijednosti BDP-a. Aktiva banaka, jednako kao i na kraju 2007. godine, činila

⁴³ Nikolić N., Pečarić M., Uvod u financije, Split, 2012., 154. str.

⁴⁴ <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=5713>

je 98,1% aktive bankarskog sektora, a preostalih 1,9% odnosilo se na aktivu stambenih štedionica.⁴⁵

Integracija tržišta i pojava univerzalnog bankarstva dovela je do potrebe za formalizacijom određenih sfera odgovornosti koje su nekada bile samo dio prakse. Banke su poduzeća u kojima je formaliziran veći dio DOP-a, te je time postalo dio propisa i nametnutih tj. obveznih praksi, nego kod ostalih industrija. To je zbog uloge i značaja banaka unutar financijskog sustava te njihova utjecaja na zajednicu kroz doprinos ostvarenju ciljeva ekonomske politike.

Što se to može smatrati društveno odgovornim poslovanjem banaka? S obzirom na to da takvog službenog popisa aktivnosti nema, a uzimajući u obzir na samoreguliranje banaka, potencijalni pregled odgovornosti banaka nalazi se u idućoj tablici:

Tablica 3: Interni i eksterni aspekti društvene odgovornosti banaka

Aktivnosti DOP-a banaka
Interne (politike korištenja resursa)
Osiguranje jednakih prilika i mogućnosti na radnom mjestu
Odabir ekološki i etički osviještenih dobavljača
Educiranje zaposlenika o ekološkim i etičkim aspektima poslovanja
Ekološki vođeno korištenje ispisivača
Štednja energije i vode
Reduciranje emisija klimatizacijskih uređaja
Razvoj politika recikliranja
Smanjenje upotrebe fosilnih goriva i povećanje potrošnje energije iz obnovljivih izvora
Osiguranje ekoloških financijskih proizvoda i usluga
Eksterne (politike financiranja)
Podržavanje ljudskih prava ili odbijanja pružanja financijskih usluga režimima i organizacijama koja krše ljudska prava i slobode
Odbijanje pružanja financijskih usluga u svrhu pranja novca, terorizma, trgovanja drogama i oružjem, proizvodnje duhanskih proizvoda, pomografske industrije, testiranja na životinjama, proizvodnje i trgovine krznom, organiziranja borbi među životinjama, neodržive eksploatacije šumskog fonda, neprimjerenog uzgoja životinja na farmama, genetskog manipuliranja, proizvodnje nuklearne energije
Poticanje "zelenog" i ekološki osviještenog ponašanja komitenata te razvijanje etičkih standarda uvažavajući njihova stajališta

Izvor: Kundid, A., Društveno odgovorno poslovanje banaka u Republici Hrvatskoj, Ekonomska misao i praksa 2012., br. 2., str. 502

⁴⁵ <http://www.hnb.hr/publikac/bilten-o-bankama/hbilten-o-bankama-17.pdf>

3.2.2. Depozitne štedne institucije

Izraz štednja najčešće se upotrebljava za novčanu štednju građana. Definirana je kao nepotrošeni dohodak tj. kao razlika između novčanog dohotka i potrošnje u istom vremenskom razdoblju. Nacionalna štednja je skup osobne, poduzetničke i državne štednje, a predstavlja ukupna novčana sredstva koja mogu biti upotrijebljena za financiranje domaćih investicija ili pozajmljena inozemstvu.

Tradicionalni oblik ulaganja štednje stanovništva je ulaganje kod raznovrsnih depozitnih štednih institucija. Štedionice se pojavljuju prije nešto više od 2 stoljeća. Najveći broj današnjih štednih depozitnih institucija u svijetu utemeljen je na idejama Raiffeisena i Delitzscha.

Kroz vrijeme štedne depozitne institucije oblikovale su se u vrlo brojnu skupinu raznovrsnih institucija pa se pojavljuju u različitim organizacijsko - pravnim oblicima i pod različitim nazivima, što najčešće ovisi o nacionalnim propisima i tradiciji.

Današnje štedionice proširile su se na sve financijske poslove i povezuju se u sustave pa djeluju kao moćne financijske grupe. Najveći broj štedionica napustio je načelo uzajamnosti i danas se pretvaraju u kapitalne institucije kojima njihovi vlasnici upravljaju ovisno o vlasničkom udjelu.

Zbog prirode štedionica i zbog zaštite malih štediša pod čvrstom su kontrolom i nadzorom države, a u mnogima od njih država je vlasnik ili suvlasnik. U EU djeluje oko 1000 štedionica, najviše u Njemačkoj, Danskoj, Švedskoj, Austriji, Finskoj i Francuskoj. Štedne institucije, iako su u početku osnivane kao uzajamne institucije članova prema europskom (Raiffeisenovom) uzoru, danas su preko 60% kapitalne, a 40% su uzajamne institucije.⁴⁶

Depozitne štedne institucije su stambene štedionice, kreditne unije, štedne banke, hipotekarne štedionice, poštanske štedionice i blagajne uzajamne pomoći.

3.2.2.1. Stambene štedionice

Početkom 1998. godine postale su element financijskog sustava RH. To su specijalizirane štedne depozitne institucije koje prikupljaju namjensku stambenu štednju s ciljem financiranja izgradnje obiteljskih kuća, izgradnje i kupnje stanova, kupnje i opremanja građevinskog

⁴⁶ https://docs.google.com/document/d/18N5CrnE7RIESOI-P0sRFRNVG847ricVN_tW7qt0kdr0/edit?hl=en_US

zemljišta. Osnivaju ih banke, a štedjeti se može u devizama i kunama. Pet stambenih štedionica dobilo je odobrenje za rad od HNB-a. Modelirane su prema njemačkim bauparkasse i britanskim building societies (stambena društva).

Da bi se ostvarilo pravo na stambeni kredit potrebno je štedjeti najmanje dvije godine u stambenoj štedionici. Prve kredite stambene štedionice počele su u RH odobravati krajem 2008. godine. Državna poticajna sredstva za štedište iznose 15% iznosa uplaćene stambene štednje u kalendarskoj godini (do 750 kuna), ali najviše do 5.000 kuna po stambenom štediši.⁴⁷ Država iz proračuna ovako podupire štednju za kupovinu stana, kuće, automobila i drugih potrošačkih dobara. Ovakav sustav državnog podupiranja je veoma neučinkovit i predstavlja opterećenje za državni proračun zbog čega je i predmet sve češćih rasprava.

3.2.2.2. Kreditne unije

Kreditna unija je financijska institucija koja ima sjedište u Republici Hrvatskoj i koja je od HNB-a dobila odobrenje za rad.

Kreditna unija smije obavljati sljedeće djelatnosti:⁴⁸

1. primati novčane depozite članova u domaćoj valuti;
2. odobravati kredite članovima u domaćoj valuti;
3. obavljati mjenjačke poslove za članove;
4. dodjeljivati novčanu pomoć članovima;
5. davati jamstva za obveze članova u domaćoj valuti.

Temeljni preduvjet za osnivanje kreditne unije je postojanje „zajedničkog - uzajamnog interesa“, a može je osnovati najmanje 30 osoba. Načela „zajedničkog – uzajamnog interesa“ su načelo zaposlenja, načelo zanimanja i teritorijalno načelo. Prema zakonskim propisima članovi kreditne unije mogu biti samo fizičke osobe s prebivalištem i trgovci pojedinci i obrtnici sa sjedištem u RH. Temeljni kapital kreditne unije ne može iznositi manje od 500.000 kn, a on je ujedno i ukupan iznos članskih udjela.

⁴⁷ <http://web.efzg.hr/dok/fin/dmlinaric/Kreditne%20institucije%20u%20RH.pdf>

⁴⁸ <http://web.efzg.hr/dok/fin/dmlinaric/Kreditne%20institucije%20u%20RH.pdf>

3.2.2.3. Štedne banke

Štedne banke predstavljaju institucije depozitnog karaktera čiji je osnovni cilj prikupljanje usitnjenih iznosa štednje „malih“ štediša. Štedne banke su nove financijske institucije na hrvatskom financijskom tržištu, a njihovo uvođenje je rezultat u prvom redu nužnosti likvidacije dosadašnjih štedno - kreditnih zadruga i stvaranja mogućnosti preoblikovanja barem njihovog jednog dijela u kapitalne depozitne institucije ovog tipa.⁴⁹

Temeljne usluge štednih banaka su bankovne usluge koje podrazumijevaju primanje depozita ili drugih povratnih sredstava od javnosti i odobravanje kredita iz tih sredstava, a za svoj račun. Ako dobiju odobrenje od HNB-a štedne banke mogu obavljati i poslove izdavanja garancija, pružati hipotekarne i potrošačke kredite, obavljati platni promet u zemlji, iznajmljivati sefove, posredovati pri sklapanju financijskih poslova itd. Naziv „štedna banka“ u imenu tvrtke može koristiti samo ona pravna osoba koja je dobila odobrenje za rad kao štedna banka od HNB-a.

3.3. Nedepozitne financijske institucije

Nedepozitne financijske institucije su :osiguravajuća društva , investicijski fondovi, financijske kompanije (interne banke) i konglomerati, državne i specijalne financijske institucije, investicijske banke, brokери i dealeri (društva za poslovanje s vrijednosnicama)

3.3.1. Osiguravajuća društva

Osiguranje je oblik upravljanja rizikom koje je prvenstveno usmjereno na smanjenje financijskih gubitaka. Osiguranjem se prema u ugovoru određenim uvjetima prenosi rizik s osiguranika na osiguravajuće društvo. Za tu uslugu osiguranik plaća premiju osiguravatelju.⁵⁰ Najvažnija osiguranja su životno osiguranje, zdravstveno osiguranje te osiguranje od posljedica nezgode.

Osiguravajuća društva bez obzira na koju se vrstu osiguranja odnose, karakterizira stalan i stabilan priliv novčanih sredstava u obliku uplate premije osiguranja. Ta sredstva se koriste za osnivanje novčanih fondova preko kojih osiguravajuća društva slobodno investiraju sredstva u

⁴⁹ <http://web.efzg.hr/dok/fin/dmlinaric/Kreditne%20institucije%20u%20RH.pdf>

⁵⁰ https://hr.wikipedia.org/wiki/Osiguranje_%28kolektivno%29

različite oblike imovine. Ovi fondovi imaju dugoročan karakter. Neka od osiguravajućih društava u RH su Wiener osiguranje, Agram životno osiguranje, Croatia osiguranje itd.

U razdoblju između 2013. i 2003., otkrivaju podaci iz izvješća Hrvatskog ureda za osiguranje, industrija osiguranja je zaračunatu bruto premiju povećala za 50 posto, te gotovo u tom istom omjeru zaposlila i više djelatnika dok je istodobno premija ostvarena po svakom zaposleniku pala s milijun i tisuću kuna na 787 tisuća kuna.⁵¹

3.4. Ostale mješovite financijske institucije

Pod ostale mješovite financijske institucije podrazumijevaju se: leasing i factoring društva, izdavači kreditnih kartica, garantne agencije, clearing institucije, burza vrijednosnica, mjenjačnice, trgovci devizama, valutama i plemenitim kovinama, financijski savjetnici, institucije kreditnog rejtinga

3.4.1. Leasing društva

Izraz “leasing” potječe od engleske imenice “lease” što u prijevodu znači najam.⁵² Leasing je ugovorni odnos kojim se davatelj leasinga obvezuje pribaviti objekt leasinga (pokretna ili nepokretna stvar) od dobavljača objekta leasinga i primatelju leasinga odobriti pravo korištenja tog objekta leasinga na određeno razdoblje, a ovaj se obvezuje plaćati mu za to određenu naknadu. Primatelj leasinga određuje objekt leasinga i dobavljača tog objekta leasinga.⁵³ Leasing društva nude financijski i operativni leasing za automobile, gospodarska vozila, plovila, strojeve, opremu, nekretnine itd.

Zakon o leasingu temeljni je propis kojim se uređuje djelatnost leasinga u Republici Hrvatskoj kao i nadležnosti Hanfe u provođenju tog Zakona. Navedeni Zakon uređuje sljedeća područja: uvjete za osnivanje, poslovanje i prestanak rada leasing društva, ugovor o leasingu, prava i obveze subjekata u poslovima leasinga, registar objekata leasinga, financijsko izvještavanje, nadzor nad poslovanjem leasing društava, organizacijske zahtjeve te način i uvjete za prekogranično obavljanje djelatnosti.⁵⁴

⁵¹ <http://www.poslovni.hr/trzista/veliki-val-zaposljavanja-nije-rezultirao-rastom-premija-273983#>

⁵² http://www.s-leasing.hr/rubrika/4/Sto_je_leasing

⁵³ <https://hr.wikipedia.org/wiki/Leasing>

⁵⁴ <http://www.hanfa.hr/HR/nav/256/naslovni-tekst---leasing-i-factoring.html>

Prema podacima iz Registra godišnjih financijskih izvještaja za 2010. godinu, u Hrvatskoj posluje 26 leasing društava, a najveći broj, njih 22, registrirano je u djelatnosti financijskog leasinga.⁵⁵

Tablica 4: Osnovni financijski podaci leasing društava

Naziv	iznosi u milijunima kuna		
	2008.	2009.	2010.
Broj leasing društva	24	27	26
Broj zaposlenih prema satima rada	951	933	920
Ukupna imovina	34.962	33.635	28.042
Dugoročne obveze	30.070	26.715	17.803
Kratkoročne obveze	4.036	6.324	9.620
Ukupni prihodi	15.160	10.589	4.781
Ukupni rashodi	15.234	9.784	4.317
Dobit / gubitak prije troškova ispravka vrijednosti za gubitke od umanjenja	-73	805	463
Troškovi ispravka vrijednosti za gubitke od umanjenja (troškovi vrijednosnog usklađenja)	352	1.358	1.484
Dobit / gubitak prije poreza na dobit	-426	-553	-1.020
Porez na dobit	34	69	11
Dobit / gubitak nakon poreza na dobit	-459	-622	-1.032

Izvor: Fina, Registar godišnjih financijskih izvještaja

Izvor: Fina, Registar godišnjih financijskih izvještaja za 2010. godinu

⁵⁵ <http://www.fina.hr/Default.aspx?art=10912&sec=1719>

4. PRIMJENA DOP-a NA PRIMJERU FINANCIJSKIH INSTITUCIJA

4.1.OTP banka

OTP banka Hrvatska d.d. osma je najveća banka na hrvatskom bankarskom tržištu, sjedište banke je u Zadru. Premda je prvi samostalni izvještaj o održivosti izdala 2012/2013 godine, OTP banka već nekoliko godina sudjeluje u izvještaju OTP grupe na međunarodnoj razini te ispunjava Indeks DOP-a Hrvatske gospodarske komore i Hrvatskog poslovnog savjeta za održivi razvoj.

Bitni strateški elementi održivosti i odgovornog poslovanja OTP banke su⁵⁶:

- **Osiguranje stabilnosti i sigurnosti poslovanja** - OTP banka stalno ulaže u unapređenje poslovanja usmjerenog na razvoj svojih tržišnih udjela, ostvarenje dobiti za svoje dioničare te poboljšanja sigurnosti poslovanja.
- **Suočavanje s tržišnim izazovima** – prilagodili su poslovne planove i razvoj proizvoda i usluga novim izazovima tržišta i razvojnim trendovima. Jedan od većih izazova banke za sljedeće razdoblje je ulaganje u bolje informiranje i edukaciju građana o bankarskim proizvodima i uslugama.
- **Odgovorni marketing** - banka vrlo strogo pristupa pitanju odgovornosti u marketinškim komunikacijama tako da u svim njihovim oglasima i informativnim materijalima daje točan opis proizvoda i usluge.
- **Ulaganje u dostupnost** – tijekom 2012./2013. godine posebno se ulagalo u internet bankarstvo
- **Odgovornost u radnoj okolini** - U razdoblju 2012. i 2013. su poduzeli nekoliko aktivnosti i uveli promjene koje su unaprijedile kvalitetu unutarnjeg organizacijskog djelovanja.

⁵⁶ https://www.otpbanka.hr/pdf/dop_2012_2013.pdf

Tablica 5: Ciljevi i aktivnosti DOP-a u OTP banci za 2012. i 2013. godinu

CILJEVI RAZVOJA DRUŠTVENO ODGOVORNOG POSLOVANJA U OTP BANCIMA 2012. i 2013.	PROVEDENE AKTIVNOSTI
• Razviti svijest o važnosti društvene odgovornosti među menadžmentom banke te uvesti DOP procese u postupke donošenja odluka • Stvoriti <i>benchmark</i> za društveno odgovorne prakse • Uvesti izvještavanje kao alat za poboljšanja i transparentnu komunikaciju s dionicima • Unaprijediti korporativni identitet banke	• Izrada DOP strategije • Aktiviranje internog odbora za društvenu odgovornost • Uključenje DOP sadržaja u radionice za menadžment • Revizija filantropskih programa (uvodjenje sustava donacijskog natječaja) • Detaljna analiza dionika i materijalnih pitanja • Sudjelovanje u Indeksu DOP-a • Revizija korporativnog identiteta i uključivanje šireg menadžmenta i zaposlenika u određivanje nekih dijelova identiteta

Izvor: https://www.otpbanka.hr/pdf/dop_2012_2013.pdf

- Programi ulaganja u zajednicu koje OTP banka njeguje već godinama “ nastoje prepoznati specifične potrebe svih zajednica u kojima banka posluje.
- Već godinama banka podupire brojne lokalne inicijative i projekte usmjerene na povećanje kvalitete života društva kroz program “Zeleno svjetlo za...“.
- Svake godine već tradicionalno izdvaja po 180.000 kuna za donaciju dramskim premijerama Dubrovačkih ljetnih igara.
- Od 2010. godine putem stipendija pomaže onima čije financijske okolnosti su loše.
- U akademskoj godini 2012./2013. OTP banka je s 568.600 kuna pomogla 83 učenika i studenta slabijeg imovinskog stanja.
- Postupak nabave i odnos prema dobavljačima OTP banka regulira posebnim uputama i procedurama.
- OTP banka je u kolovozu 2012. prvi put ponudila Sunčane kredite, stambene kredite za niskoenergetski dom
- Banka dvaput godišnje provodi projekte mystery shoppinga u najfrekventnijim poslovnica i redovito ostvaruje iznadprosječne rezultate.

- Posebni proizvodi koje OTP banka nudi odnose se na pakete usluga usmjereni na posebne skupine klijenata kao što su paketi za umirovljenike ili studente.
- U lipnju 2008. godine banka je uvela mogućnost zatvaranja stambenog kredita uz valutnu klauzulu u CHF stambenim kreditom uz valutnu klauzulu u eurima ili bez valutne klauzule u kunama, koja se nudi i danas, uz ostale mogućnosti olakšavanja otplate kredita putem produljenja roka otplate, počeka otplate kredita i ugovaranja odgođenog potraživanja.⁵⁷

4.2.Croatia osiguranje

Mjere DOP-a osiguravajućeg društva Croatia osiguranje⁵⁸:

- Kao mjeru DOP Croatia osiguranje ima **antikorupcijski program**. Antikorupcijski program (dalje u tekstu: AKP) politika je Društva sa sveobuhvatnim mjerama za sprečavanje korupcije u Društvu, unapređenje profesionalnog i etičkog ponašanja radnika, povećanje zadovoljstva radnika, kao i klijenata, te povećanje DOP-a Društva. Program uključuje i akcijski plan trajnih i povremenih (dodatnih) mjera i aktivnosti koje Društvo provodi s ciljem jačanja svog antikoruptionskog djelovanja i jačanja antikoruptionske svijesti među zaposlenicima. Povremene antikoruptionske mjere u skladu s Pravilnikom o poslovnoj tajni predstavljaju interni dokument društva.
- Uprava Društva uspostavlja i uređuje **sustav zaprimanja i registriranja prijava o nezakonitostima i nepravilnostima** te vodi registar nepravilnosti uvođenjem posebne adrese elektroničke pošte za zaprimanje prijava, propisuje nadležnosti zaprimanja prijava i vođenja registra organizacijskoj jedinici nadležnoj za sigurnost i interne provjere.
- Uprava Društva uspostavlja i uređuje **sustav za upravljanje internim provjerama** vezanim uz zaprimljena saznanja o nezakonitostima i nepravilnostima propisivanjem nadležnosti upravljanja i provedbe internih provjera organizacijskoj jedinici nadležnoj za sigurnost i interne provjere te donošenjem posebnog internog akta o antikoruptionskim poslovima i internim provjerama.
- Uprava Društva **osigurava zaštitu za zaposlenike** koji imaju opravdani razlog sumnjati na korupciju ili koji u dobroj vjeri prijave svoju sumnju odgovornim osobama Društva ili nadležnim državnim tijelima.

⁵⁷ https://www.otpbanka.hr/pdf/dop_2012_2013.pdf

⁵⁸ <http://www.crosig.hr/hr/o-nama/antikorupcija/antikorupcijski-program/>

- Uprava Društva osigurava uspostavljanje i trajno jačanje organizacijske jedinice unutarnje revizije i provedbe poslova unutarnje revizije na način koji propisuju međunarodni standardi unutarnje revizije i kodeks etike unutarnjih revizora, osiguravajući integritet revizijskih procesa.
- Uprava Društva potiče **provedbu redovite edukacije radnika** iz područja etike, o problemu korupcije te antikorupcijskim mjerama.
- U skladu s odredbama Konvencije Ujedinjenih naroda protiv korupcije, kao jednom od antikorupcijskih alata, Uprava Društva daje punu potporu internom sustavu primjene mjera sprečavanja pranja novca u svim obvezama koje proizlaze iz nacionalnih i internih propisa koji uređuju primjenu adekvatnih mjera.

4.3. PBZ i PBZ leasing

Privredna banka Zagreb osnovana je davne 1884. godine, Leasing PBZ-a je najstariji leasing u RH. Neke od aktivnosti PBZ za DOP u 2014. godini su:

- **Obrazovanje i stručni razvoj** – ulaganje u razvoj korporativnog znanja pomoću projekta „PBZ poslovna škola“, PBZ grupa ima otvorene programe stažiranja za studente, surađuju s domaćim i međunarodnim sveučilištima provođenja edukacijskih programa na području financija i bankarstva.
- **Briga za zaposlenike** - Portal eHR, dodatni programi procjene zaposlenika pomoću kojih zaposlenici mogu dobiti povratnu informaciju o svojim potencijalnim i razvojnim mogućnostima, neprekidna i trajna procjena organizacijske klime, donacije socijalno ugroženim zaposlenicima i njihovoj djeci, u sklopu svog zdravstvenog programa za zaposlenike organiziraju redovite i potpune sistematske preglede, organizirali su humanitarnu akciju „ispuni moju želju“.
- **Nove inicijative** - Crvena American Express kartica sa srcem ciljem pomoći izuzetno važnim projektima za daljnji rast i razvoj zajednice, tom karticom PBZ Card i donira 40 lipa humanitarnom projektu „Činim dobro svaki dan“ kao pomoć projektu Ministarstva zdravstva „Praćenje djece s neurorizicima“. Projektom „Činim dobro svaki dan“ i American Express karticom sa srcem do kraja 2014. prikupljeno je više od 3,9 milijuna kuna.⁵⁹

⁵⁹ <http://www.pbz.hr/drustvena-odgovornost#.VgHnJ5cTyZN>

- **Utjecaj na okoliš** – kontinuirano praćenje potrošnje energije, podizanje svijesti zaposlenika o važnosti brige za okoliš, papirni otpad i plastika se prikupljaju odvojeno, obostrano kopiranje dokumenata i druge aktivnosti koje su rezultirale smanjenjem potrošnje papira, od 2012. godine sve omotnice koje banka koristi rade se od recikliranog papira.

Znanost i edukacija	1.360.748,88 HRK
Sport	2.455.843,68 HRK
Kultura	1.619.925,00 HRK
Društvena solidarnost	15.632.482,44 HRK
Ostalo	877.800,00 HRK
Ukupno	21.946.800,00 HRK

Slika 4: Donacije PBZ u 2014. godini

Izvor: <http://www.pbz.hr/drustvena-odgovornost#.VgHnJ5cTyZN>

Znanost i edukacija	480.915,35 HRK
Sport	5.814.213,62 HRK
Kultura	922.778,03 HRK
Ostalo	364.120,00 HRK
Ukupno:	7.582.000,00 HRK

Slika 5: Sponzorstva PBZ u 2014. godini

Izvor: <http://www.pbz.hr/drustvena-odgovornost#.VgHnJ5cTyZN>

4.4. Erste & Steiermarkische Bank d.d.

Aktivnosti banke u segmentu DOP-a usmjerene su prema četiri osnovne skupine sudionika:⁶⁰

- **Klijenti** – u ovom segmentu banka nudi: besplatne radionice za umirovljenike, investicijske kredite za zapošljavanje, mikrofinanciranje, Erste akademiju, proizvode kreirane za obiteljske i male hotele, radionice u suradnji s Hrvatskom udrugom poslodavaca i Hrvatskom udrugom banaka, prilagodbu poslovnih jedinica klijentima s posebnim potrebama.
- **Zaposlenici** – banka kroz programe edukacije i treninga nastoji osigurati kvalitetno radno okruženje, te omogućiti zaposlenicima edukaciju i stručno usavršavanje. Banka organizira određene oblike korporativnog volontiranja kako bi povećala društvenu svijest zaposlenika., tako zaposlenici svojim radom pomažu pri uređenju kuća, bojanju spavaonica, hodnika, okoliša itd.
- **Društvo i zajednica** – u ovom segmentu banka svake godine pomaže brojne donatorske i sponzorske aktivnosti u društvenoj zajednici putem donacija i sponzorstava, te programa Erste fragmenti, projekt za PET i korak u život.
- **Okoliš** – banka u svom poslovanju koristi štedne žarulje i LED štedne panoe za reklame, nastoji reciklirati što veći dio papira, grijanje i hlađenje zgrada provoditi na maksimalno efikasan i ekološki način - koristeći prihvatljiv, eco-friendly plin za rashladne uređaje, banka redovito održava opremu kako bi povećala njezinu kvalitetu i trajnost te kontinuirano iznalazi načine za što efikasnijim i ekološki prihvatljivijim poslovanjem. Izdaje tzv. Eko kredite za građane i kompanije koji potiču iskorištavanje ekoloških oblika energije, upotrebu obnovljivih izvora i sl.

4.5. Metodologija istraživanja

Kao primarni instrument za prikupljanje podataka u svrhu ovog istraživanja koristio se potpuno anonimni anketni upitnik izrađen uz pomoć Google dokumenata. Anketni upitnik autorica je dostavljala putem društvene mreže Facebook. Rezultati su obrađeni i vizualno prikazani uz pomoć Google dokumenata.

Anketni upitnik se sastoji od dva dijela. U prvom dijelu upitnika sadržane su demografske karakteristike subjekata uključujući dob, spol te razinu obrazovanja anketiranih subjekata. U

⁶⁰ http://www.erstebank.hr/hr/O_nama/Drustveno_odgovorno_poslovanje

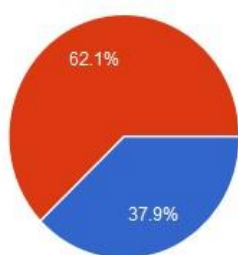
drugom dijelu se ispituje općenita informiranost subjekata i njihovo znanje o održivom razvoju te DOP-u financijskih institucija u RH. Pitanja u upitniku su zatvorenog tipa s ponuđenim odgovorima, sveukupno ih je 11 od čega su dva pitanja sa mogućnošću višestrukog odgovora.

Uvjeti za sudjelovanje u istraživanju i ispunjanju samog upitnika su bili da ispitanik ima pristup internetu te da zna čitati i razumije hrvatski jezik. Cjelokupno istraživanje je provedeno na 66 ispitanika.

4.5.1. Analiza podataka i interpretacija rezultata

Prva tri pitanja iz anketnog upitnika činila su prvi dio upitnika i imala su za cilj utvrditi demografska obilježja ispitanika, njihovu starosnu dob, spol i razinu obrazovanja (grafikon 1, grafikon 2, grafikon 3)

Spol

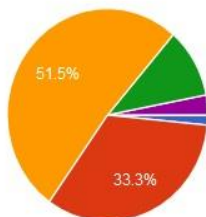
Muški	25	37.9%
Ženski	41	62.1%

Grafikon 1: Obilježja sudionika po spolu

Izvor: Istraživanje autorice

Od ukupnog broja ispitanika 62,1% čine osobe ženskog spola, dok 37,9% čine osobe muškog spola.

Dob

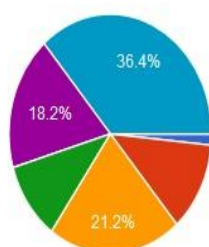
Do 18 godina	1	1.5%
18 - 24 godina	22	33.3%
25 - 35 godina	34	51.5%
36 - 45 godina	7	10.6%
46 - 55 godina	2	3%
Iznad 56 godina	0	0%

Grafikon 2: Obilježja sudionika po starosnoj dobi

Izvor: Istraživanje autorice

Od ukupnog broja ispitanika najveći udio pripada onima između 25 i 35 godina te oni čine 51,5% uzorka ispitanika. Ostatak pripada ispitanicima između 18 i 24 godine i oni čine 33,3%, ispitanicima između 36 i 45 godina pripada 10,6% uzorka ispitanika, 3% ispitanika ima između 46 i 55 godina, dok ispitanicima mlađim od 18 godina pripada 1,5% ispitanika što je u ovom slučaju samo jedna osoba. Niti jedna osoba starija od 56 godina nije pristupila anketiranju.

Stručna sprema

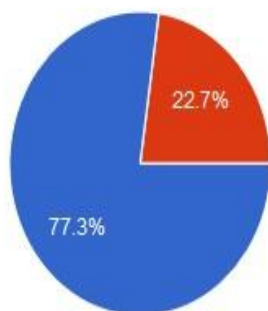
Doktor znanosti	1	1.5%
Magistar znanosti	8	12.1%
VSS	14	21.2%
Magistar struke	7	10.6%
VŠS	12	18.2%
SSS	24	36.4%
Završena osnovna škola	0	0%
VKV/KV	0	0%

Grafikon 3: Obilježja sudionika po razini obrazovanja

Izvor: Istraživanje autorice

Grafikon 3 nam prikazuje da su u uzorku ispitanika najviše zastupljene osobe sa srednjom stručnom spremom (SSS), njih 36,4% dok se 21,2% odnosi na ispitanike s visokom stručnom spremom (VSS) i 18,2% na ispitanike s višom stručnom spremom (VŠS), 12,1% ispitanika su magistri znanosti, 10,6% ispitanika nosi titulu magistra struke, te 1,5% ispitanika su doktori znanosti. Niti jedna ispitana osoba se nije izjasnila da ima završenu samo osnovnu školu.

Jeste li upoznati s pojmom "održivi razvoj"?

Da	51	77.3%
Ne	15	22.7%

Grafikon 4: Pojam održivog razvoja

Izvor: Istraživanje autorice

Od 66 ispitanika, njih 77,3% su upoznati s pojmom održivog razvoja, dok 22,7% otpada na one koji s tim pojmom nisu upoznati.

Što za vas znači pojam "održivog razvoja"?

Grafikon 5: Definiranje pojma održivog razvoja

Izvor: Istraživanje autorice

Za 48,5% ispitanika pojam održivog razvoja predstavlja gospodarski rast i porast ekonomskog standarda, 42,4% ispitanika smatra da je taj pojam vezan za očuvanje okoliša, 40,9% ispitanika pojam održivog razvoja veže za nekakav pozitivan proces, 22,7% smatra da je taj pojam vezan za dobrobit ljudi i za pitanje opstanka, 9,1% ispitanika pojam održivog razvoja veže za razvoj ograničen održivošću, dok samo 4,5% ispitanika ne zna što taj pojam predstavlja.

Jeste li upoznati s pojmom "društveno odgovornog poslovanja"?

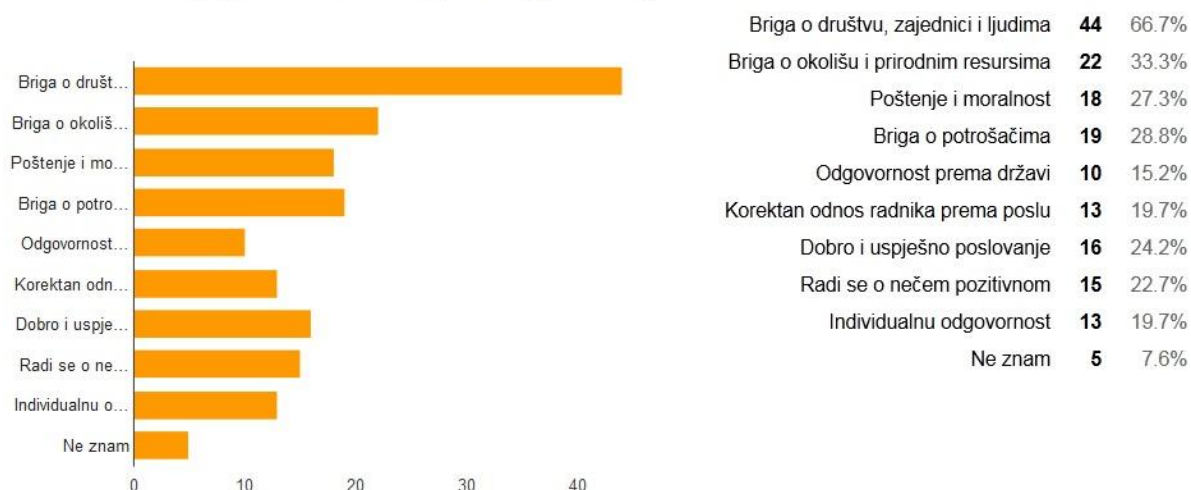

Grafikon 6: Pojam DOP-a

Izvor: Istraživanje autorice

Od 66 ispitanika, njih 71,2% je upoznato s pojmom DOP-a, dok njih 28,8% nije.

Što za vas znači pojam "društveno odgovornog poslovanja"?

Grafikon 7: definiranje pojma održivog razvoja

Izvor: Istraživanje autorice

Za najveći broj ispitanika, njih 66,7% pojam DOP-a predstavlja brigu o društvu, zajednici i ljudima. 33,3% ispitanika pojam DOP-a vezuju za brigu o okolišu i prirodnim resursima, njih 27,3% smatraju da se DOP veže za poštenje i moralnost, 28,8% smatra da je to briga o potrošačima, 15,2% ispitanika pojam DOP-a povezuje s odgovornošću prema državi, njih 19,7% korektan odnos radnika prema poslu, a samo 7,6% ispitanika je dalo odgovor ne znam.

Jeste li spremni proizvod platiti više ako znate da poduzeće vodi posebnu brigu o svojim djelatnicima?

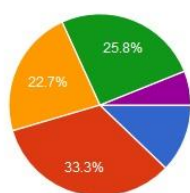

Grafikon 8: Spremnost kupaca

Izvor: Istraživanje autorice

Na pitanje da li su spremni proizvod platiti više ako znaju da poduzeće vodi posebnu brigu o radnicima 80,3% ispitanika je odgovorilo potvrdno, dok je 19,7% ispitanika odgovorilo negativno.

"Koliko često kod kupnje proizvoda razmišljate o tome da Vi osobno odabirom proizvoda utječete na zaštitu okoliša?"

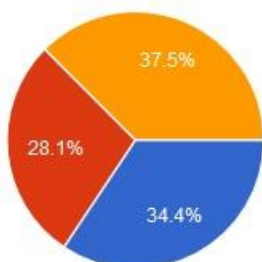
Rijetko	8	12.1%
Ponekad	22	33.3%
Nikad	15	22.7%
Često	17	25.8%
Uvijek	4	6.1%

Grafikon 9: Razmišljanje o utjecaju na okoliš

Izvor: Istraživanje autorice

Pri kupnji proizvoda 6,1% ispitanika uvijek razmišlja o utjecaju na okoliš koju ta kupnja izaziva, 25,8% ispitanika o tome često razmišlja, 22,7% ispitanika o tome nikada ne razmišlja, 33,3% ispitanika ponekad tijekom kupnje razmišlja o utjecaju na okoliš i 12,1% ispitanika rijetko o tome razmišlja.

Ukoliko ste zaposleni da li je poduzeće u kojem radite društveno odgovorno?

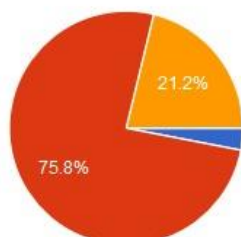
Da	22	34.4%
Ne	18	28.1%
Ne mogu procijeniti	24	37.5%

Grafikon 10: Zaposlenici i DOP

Izvor: Istraživanje autorice

37,5% ispitanika ne može procijeniti da li je poduzeće u kojem rade društveno odgovorno, njih 34,4% smatra da je poduzeće u kojem rade društveno odgovorno, dok njih 28,1% smatra da poduzeće nije društveno odgovorno.

Smatrate li da dovoljan broj hrvatskih poduzeća provodi društveno odgovorno poslovanje?

Da	2	3%
Ne	50	75.8%
Ne mogu procijeniti	14	21.2%

Grafikon 11: Provođenje DOP-a u poduzećima

Izvor: Istraživanje autorice

Od ukupnog broja ispitanika njih 75,8% smatra da nedovoljan broj hrvatskih poduzeća primjenjuje DOP, njih 21,2% to ne može procijeniti, dok samo 3% ispitanika smatra da hrvatska poduzeća u dovoljnom broju provode DOP.

5. ZAKLJUČAK

Suvremeno poslovanje zahtijeva nove pristupe u upravljanju organizacijom. Pojam društvene odgovornosti poduzeća, u najširem smislu, odnosi se na cjelokupni raspon djelovanja poduzeća i na sve odnose koje poduzeće pri tom uspostavlja, društveno odgovorna poduzeća se na račun vlastitih resursa odlučuju za unapređenje dobrobiti zajednice. Što neko poduzeće proizvodi, kako pri tome utječe na okoliš, kako zapošljava, osposobljava i utječe na razvoj vlastitih ljudi, kako ulaže u društvenu zajednicu i poštuje ljudska i radna prava, sve to zajedno određuje ukupan utjecaj tog poduzeća na društvo.

Zbog slučajeva okolišnih incidenata, iscrpljivanja obnovljivih i neobnovljivih resursa kao i ugrožavanja ljudskih i radnih prava pojavili su se sve mnogobrojniji zahtjevi za učinkovitijom kontrolom poslovanja privatnog sektora općenito. U ovom kontekstu širi se percepcija važnosti DOP-a.

Ovaj način poslovanja je veoma aktualno područje istraživanja u svijetu, dok mu se u Hrvatskoj još uvijek ne posvećuje dovoljno pozornosti. U okviru DOP-a u Hrvatskoj uočeno je nekoliko društvenih inicijativa koje su popularne u domeni korporativne društvene odgovornosti, a to su: promoviranje društvenih ciljeva, marketing povezan s društvenim ciljevima, korporativni društveni marketing, korporativna filantropija, volonterski rad za zajednicu i DOP.

Poduzeća koje posluju prema konceptu DOP-a ostvaruju niz koristi kao što su povećanje prodaje i udjela na tržištu, jačanje pozicije brenda, korporativnog imidža i utjecaja, privlačenje, motiviranje i zadržavanje zaposlenika, smanjenje troškova poslovanja itd.

Osnovna područja DOP-a su: ekonomska održivost, opredijeljenost poduzeća za stratešku primjenu održivog razvoja i DOP-a, radna okolina, zaštita okoliša, odnosi na tržištu i ulaganje u zajednicu.

Iako ne postoji službeni popis aktivnosti financijskih institucija na području DOP-a, s obzirom na njihovo samoreguliranje, potencijalne aktivnosti bi se mogle podijeliti na interne i eksterne. Interne bi bile osiguranje jednakih prilika i mogućnosti za sve zaposlenike na radnom mjestu, odabrani ekološki osviještenih dobavljača, educiranje zaposlenika o ekološkim i etičkim aspektima poslovanja, štednja energije i vode, recikliranje itd. Dok bi

eksterne bile podržavanje ljudskih prava, odbijanje pružanja finansijskih usluga u svrhu pranja novca, terorizma, trgovine drogama i oružjem te poticanje „zelenog“ i ekološki osviještenog ponašanja komitenata.

Svaka država bi trebala osigurati sredstva kojima bi poticala društveno odgovornu poslovnu praksu.

6. LITERATURA

6.1. Knjige, časopisi i članci:

1. Bebek B., Kolumbić A., Poslovna etika, Sinergija, Zagreb, 2005.
2. Črnjar, M.: Ekonomija i zaštita okoliša, Školska knjiga Zagreb, Glosa Rijeka, Zagreb, Rijeka, 1997.
3. Filipović, I., Računovodstvo financijskih institucija, nastavni materijali, EFST, Split, 2008.
4. Fitzgibbons, S.: Harnessing the Power of Profit for Environmental Change, dostupno na www.csrwire.com
5. Imprić –Jurić, S.: Norma o društvenoj odgovornosti tvrtke, Državni zavod za normizaciju i mjeriteljstvo, br. 10-12, 2002.
6. Kotler, P. i Lee, N.: „Društveno odgovorno poslovanje“, M.E.P. d.o.o., Zagreb, travanj, 2009.
7. Kundid, A., Društveno odgovorno poslovanje banaka u Republici Hrvatskoj, Ekonomska misao i praksa 2012., br. 2.
8. Kurtić, A., Društvena odgovornost – Novi svjetski pokret i poslovni imperativ savremenog menadžmenta, Tranzicija, Vol. 11, No. 23-24, 2009
9. Matešić M.; Društveno odgovorno poslovanje, VPŠ Libertas, Zagreb, 2015.
10. Nikolić N., Pečarić M., Uvod u financije, Split, 2012.
11. Raguz Vrdoljak I., Društveno odgovorno poslovanje i hrvatska gospodarska praksa, Oeconomica Jadertina 1/2014.
12. Šijaković A., Krišto I., Batak N., Društveno odgovorno poslovanje i zaštita zdravlja i sigurnost na radu, Sigurnost, Vol.55 No.4, Prosinac 2013.
13. Škrabalo M., Bagić A., Naračić L.: „Pregled društvene odgovornosti poduzeća u Hrvatskoj“, Kratis, Zagreb, veljača 2004.
14. UNDP: Časno do pobjede: Priručnik za društveno odgovorno poslovanje, Ljudska prava, 2005.
15. Vujić, V. i dr.: Poslovna etika i multikultura, Sveučilište u Rijeci – Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Opatija, Rijeka, 2012.

6.2. Internet izvori:

1. http://www.dadalos.org/kr/Menschenrechte/grundkurs_mr1/grundk_1.htm#GK1
2. <http://hr.wikipedia.org/wiki/Ekologija>
3. <https://hr.wikipedia.org/wiki/Tr%C5%BEi%C5%A1te>
4. www.csrwire.com
5. <http://limun.hr/main.aspx?id=17063&Page>
6. <http://www.hanfa.hr/nav/58/o-nama.html>
7. <http://www.hnb.hr/o-hnb/ho-hnb.htm>
8. <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=5713>
9. <http://www.hnb.hr/publikac/bilten-o-bankama/hbilten-o-bankama-17.pdf>
10. https://docs.google.com/document/d/18N5CrnE7RIESOI-P0sRFRNVG847ricVN_tW7qt0kdr0/edit?hl=en_US
11. <http://web.efzg.hr/dok/fin/dmlinaric/Kreditne%20institucije%20u%20RH.pdf>
12. https://hr.wikipedia.org/wiki/Osiguranje_%28kolektivno%29
13. <http://www.poslovni.hr/trzista/veliki-val-zaposljavanja-nije-rezultirao-rastom-premija-273983#>
14. http://www.s-leasing.hr/rubrika/4/Sto_je_leasing
15. <https://hr.wikipedia.org/wiki/Leasing>
16. <http://www.hanfa.hr/HR/nav/256/naslovni-tekst---leasing-i-factoring.html>
17. <http://www.fina.hr/Default.aspx?art=10912&sec=1719>
18. https://www.otpbanka.hr/pdf/dop_2012_2013.pdf
19. <http://www.crosig.hr/hr/o-nama/antikorupcija/antikorupcijski-program/>
20. <http://www.pbz.hr/drustvena-odgovornost#.VgHnJ5cTyZN>
21. http://www.erstebank.hr/hr/O_nama/Drustveno_odgovorno_poslovanje

7. POPIS TABLICA, SLIKA I GRAFIKONA

7.1. Popis tablica

Tablica 1: Evolucija koncepta društvene odgovornosti.....	8
Tablica 2: Faze razvoja društvene odgovornosti – razina poduzeća.....	11
Tablica 3: Interni i eksterni aspekti društvene odgovornosti banaka.....	32
Tablica 4: Osnovni financijski podaci leasing društava.....	37
Tablica 5: Ciljevi i aktivnosti DOP-a u OTP banci za 2012. i 2013. godinu.....	39

7.2. Popis slika

Slika 1: Interni i eksterni dionici poduzeća.....	12
Slika 2: Odnos korporativne održivosti i DOP-a.....	13
Slika 3: Četiri integralna prava.....	19
Slika 4: Donacije PBZ u 2014. godini.....	42
Slika 5: Sponzorstva PBZ u 2014. godini.....	42

7.3 Popis grafikona

Grafikon 1: Obilježja sudionika po spolu.....	44
Grafikon 2: Obilježja sudionika po starosnoj dobi.....	44
Grafikon 3: Obilježja sudionika po razini obrazovanja.....	45
Grafikon 4: Pojam održivog razvoja.....	45
Grafikon 5: Definiranje pojma održivog razvoja.....	46
Grafikon 6: Pojam DOP-a.....	46
Grafikon 7: Definiranje pojma održivog razvoja.....	47
Grafikon 8: Spremnost kupaca.....	47
Grafikon 9: Razmišljanje o utjecaju na okoliš.....	48
Grafikon 10: Zaposlenici i DOP.....	48
Grafikon 11: Provođenje DOP-a u poduzećima.....	48

7.4. Ostalo

Anketni upitnik 1: Održivi razvoj i društveno odgovorno poslovanje.....	55
---	----

Anketni upitnik 1:

Društveno održivi razvoj i društveno odgovorno poslovanje

*obavezna polja

Spol *

- ☐ Muški
- ☐ Ženski

Dob *

- ☐ Do 18 godina
- ☐ 18 - 24 godina
- ☐ 25 - 35 godina
- ☐ 36 - 45 godina
- ☐ 46 - 55 godina
- ☐ Iznad 56 godina

Stručna sprema *

- ☐ Doktor znanosti
- ☐ Magistar znanosti
- ☐ VSS
- ☐ Magistar struke
- ☐ VŠS
- ☐ SSS
- ☐ Završena osnovna škola
- ☐ VKV/KV

Jeste li upoznati s pojmom "održivi razvoj"? *

- ☐ Da
- ☐ Ne

Što za vas znači pojam "održivog razvoja"? *

- ☐ Razvoj kao pozitivnan proces

- ☐ Razvoj ograničen održivošću
- ☐ Gospodarski rast i porast ekonomskog standarda
- ☐ Dobrobit ljudi
- ☐ Očuvanje okoliša
- ☐ Pitanje opstanka
- ☐ Ne znam

Jeste li upoznati s pojmom "društveno odgovornog poslovanja"? *

- ☐ Da
- ☐ Ne

Što za vas znači pojam "društveno odgovornog poslovanja"? *

- ☐ Briga o društvu, zajednici i ljudima
- ☐ Briga o okolišu i prirodnim resursima
- ☐ Poštenje i moralnost
- ☐ Briga o potrošačima
- ☐ Odgovornost prema državi
- ☐ Korektan odnos radnika prema poslu
- ☐ Dobro i uspješno poslovanje
- ☐ Radi se o nečem pozitivnom
- ☐ Individualnu odgovornost
- ☐ Ne znam

Jeste li spremni proizvod platiti više ako znate da poduzeće vodi posebnu brigu o svojim djelatnicima? *

- ☐ Da
- ☐ Ne

"Koliko često kod kupnje proizvoda razmišljate o tome da Vi osobno odabirom proizvoda utječete na zaštitu okoliša?" *

- ☐ Rijetko

- ☐ Ponekad
- ☐ Nikad
- ☐ Često
- ☐ Uvijek

Ukoliko ste zaposleni da li je poduzeće u kojem radite društveno odgovorno?

- ☐ Da
- ☐ Ne
- ☐ Ne mogu procijeniti

Smatrate li da dovoljan broj hrvatskih poduzeća provodi društveno odgovorno poslovanje? *

- ☐ Da
- ☐ Ne
- ☐ Ne mogu procijeniti

SAŽETAK

Koncept DOP-a se može uočiti i u vrijeme pojave prvih korporacija, kada se od upravitelja očekivalo da vođenje korporacije uskladi sa svojim moralnim načelima. Svoj današnji oblik koncepta DOP-a počinje dobivati u drugoj polovici 20. stoljeća. Prekomjerna potrošnja obnovljivih i neobnovljivih resursa dovela je do pojačanog razmišljanja o utjecaju čovjeka i njegovih gospodarskih aktivnosti na prirodu, zdravlje čovjeka i mogućnost budućih generacija da imaju iste uvjete za život kao i današnje generacije.

Na Samitu o Zemlji održanom u Rio de Janeiru 1992. godine predloženo je da bi za dugoročan opstanak i prosperitet čovječanstva trebalo težiti održivom razvoju.

Tako je nastala sintagma održivog razvoja koji je definiran kao „razvoj koji zadovoljava današnje potrebe ne ugrožavajući pritom mogućnost budućim generacijama da zadovolje svoje potrebe“.⁶¹

Prihvaćajući principe DOP-a sva poduzeća kao i financijske institucije prihvaćaju obvezu donošenja odluka na temelju pristupa koji u obzir ne uzima samo čimbenike vezane za stjecanje profita nego se bave i tekućim pitanjima kao što su održivost, ljudska prava, te dugotrajan društveni i okolišni prosperitet.

Ključne riječi: održivi razvoj, društveno odgovorno poslovanje, financijske institucije

⁶¹ Matešić M.; Društveno odgovorno poslovanje, VPŠ Libertas, Zagreb, 2015., str. 9

SUMMARY

The Corporate Social Responsiveness (CSR) can be perceived even in the early corporate era, when the managers were expected to harmonize management with moral standards. The CSR gained its current form in the second half of the 20'Th century. Excessive consumption of renewable and non-renewable resources eventually led to increased awareness about man's global influence on nature, our health and decreased life possibilities of future generations.

The Earth Summit held in Rio de Janeiro in 1992. concluded that long-term survival and prosperity of man kind can be secured if we aspire toward sustainable development.

Sustainable development is defined as „development witch satisfy todays needs, while not endangering the needs and possibilities of future generations“.

Accepting CSR businesses and financial institutions as well commit that the decision-making is not only based on profit; but sustainability, human rights and long-term social and environmental prosperity.

Keywords: sustainable development, corporate social responsiveness, financial institutions